

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ІНФОРМАЦІЙНА СФЕРА**

∨ *Діджиталізація державного життя*

- **ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА**

∨ *Передача землі громадам*

№ 12 (217) ЛИПЕНЬ 2021

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 12 (217) 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави підписав закон
щодо врегулювання питання оплати праці
співробітників апаратів судів 3
Президент України підписав закон
щодо ефективного управління закладами
освіти та державним майном,
що за ними закріплено 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Закірова С.

Діджиталізація державного життя:
українські досягнення і світовий досвід..... 4

Кривецький О.

Передача землі громадам – важливий крок
у земельній реформі..... 12

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 16

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави підписав закон щодо врегулювання питання оплати праці співробітників апаратів судів

Президент України В. Зеленський підписав Закон № 1558-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» щодо збільшення видатків на забезпечення здійснення правосуддя місцевими, апеляційними судами», який парламент ухвалив 17 червня 2021 р.

Право на своєчасну виплату заробітної плати захищене законом. Але це право систематично порушується стосовно працівників апаратів судів. Так, на 2021 р. заявлене фінансове забезпечення системи правосуддя складає лише 38,4 % від потреби. Визначених бюджетом коштів не вистачає на виплату заробітної плати працівникам апаратів місцевих та апеляційних судів, навіть у межах обов'язкових мінімальних виплат. На необхідності фінансового забезпечення судів також наголошують міжнародні інституції, вказуючи, що суди потребують достатніх ресурсів.

Закон, який підписав Президент, дозволить врегулювати питання оплати праці співробітників апаратів судів та забезпечити належні умови для роботи судів, що гарантовано Конституцією України.

Документ вносить зміни до Державного бюджету на поточний рік, збільшуючи видатки Державній судовій адміністрації України за програмою «Забезпечення здійснення правосуддя місцевими, апеляційними судами та функціонування органів і установ системи правосуддя» на 742 млн грн.

Це дозволить частково вирішити першочергову потребу у збільшенні обсягу видатків на виплату заробітних плат для працівників апаратів судів.

Закон набирає чинності на наступний день після опублікування (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<https://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-pidpisav-zakon-shodo-vregulyuvannya-pitannya-69425>). – 2021. – 9.07).

Президент України підписав закон щодо ефективного управління закладами освіти та державним майном, що за ними закріплено

Президент України В. Зеленський підписав Закон № 1557-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо ефективного управління майном закладів вищої освіти державної і комунальної форми власності», який Верховна Рада України ухвалила 17 червня 2021 р.

Закон передбачає, що майно державного або комунального вишу, зокрема того, що має статус національного, яке не використовується за призначенням, може безоплатно передаватися іншому державному чи комунальному закладу вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, науковій установі або організації державної форми власності.

Також, згідно з законом, об'єкти та майно державних і комунальних закладів освіти не підлягають приватизації чи використанню не за призначенням. Винятком може бути лише надання в оренду для надання освітніх послуг або обслуговування учасників освітнього процесу.

Цей закон дасть можливість ефективно управляти закладами освіти та державним майном, яке за ними закріплено, що є запорукою сталого та належного розвитку їхнього освітнього потенціалу.

Закон набирає чинності з дня його опублікування (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-efektivnogo-upravlinnya-zakla-69413>). – 2021. – 8.07).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Закірова, канд. іст. наук, доц., ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Діджиталізація державного життя: українські досягнення і світовий досвід

Важливим трендом життя у сучасному світі є діджиталізація. Цей термін за критеріями популярності та соціальної значущості в Україні у 2019 р. став словом року. Словник сучасної української мови «Мислово» визначає термін «діджиталізація» як зміни в усіх сферах суспільного життя, пов'язанні з використанням цифрових технологій. Фахівці вважають його формою більш точного терміну «цифрова трансформація», що є проявом глобальної цифрової революції.

З 2019 р. діджиталізація в Україні поступово виходить за рамки приватного життя і охоплює все більше сфер суспільно-політичного життя. Особливо помітними виявляються ці зміни у цифровізації роботи державних установ України.

Профільне Міністерство цифрової трансформації України зазначає, що робота у сфері діджиталізації сервісу державних послуг сьогодні відбувається у чотирьох основних напрямках: цифрове законодавство, цифрові документи, електронний документообіг та електронні послуги.

Для використання цифрових документів потрібна надійна система електронного документообігу. Для того, щоб все працювало швидко та зручно, така система має відповідати ЕС ASIC та єдиному стандарту для бізнесу та влади. За даними Мінцифри, сьогодні в Україні на порталі «Дія» доступні вже 9 документів і 70 онлайн-послуг, а у планах міністерства зробити так, щоб єдиним документом, який потрібно отримувати офлайн, став паспорт українського громадянина.

Важливим кроком на шляху діджиталізації державних послуг стало офіційне визнання електронних паспортів українських громадян.

За даними Міністерства цифрової трансформації України, е-паспортами через мобільний додаток порталу «Дія» користуються близько 5 млн громадян України. 30 березня 2021 р. Верховна Рада України схвалила у другому читанні та в цілому проєкт Закону № 4335 про внесення змін до Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». Відповідно до закону, цифрові образи ID-картки та закордонного біометричного паспорту (е-паспорти) офіційно вважаються аналогами пластикових та паперових документів і мають однакову з ними юридичну силу.

Про необхідність і готовність України перейти до діджиталізації життя на державному рівні неодноразово заявляло вище керівництво нашої країни. Президент України В. Зеленський 17 травня у рамках Всеукраїнського форуму «Україна 30» під час проведення Diia Summit 2.0 заявив про те, що з 24 серпня 2021 р. Україна планує повністю відмовитися від паперового документообігу і перейти в режим paperless.

Активно підтримують ідеї швидкого розвитку цифрових технологій та переходу більшості державних послуг у режим онлайн і українське суспільство, й особливо, український бізнес. Як зазначила засновниця міжнародного видання BitukMedia та Міжнародного агентства комунікацій BitukAgency І. Битюк, ключовими бар'єрами до цифрової трансформації є те, що більшість компаній поки не мають чіткого бачення процесу та якісних прикладів переходу в «цифру» на ринку. Утім бізнес має позитивні очікування від діджиталізації України.

75%

опитаних у світі чекають підвищення продуктивності

34%

поліпшення задоволеності клієнта

30%

зростання якості продуктів або послуг

Джерело: <https://usz.org.ua/news/totalna-didzhitalizaciya-neminuche-stanetsya-i-privede-z-soboyu-veliki-zmini>

Для ефективного розвитку країни на шляху цифровізації необхідно внести зміни у законодавство, постанови Кабінету Міністрів України, накази профільних міністерств, інші нормативно-правові документи, що регламентують порядок надання кожної послуги, яку планується перевести в онлайн. Мінцифри підготувало ряд законопроектів, що забезпечуватимуть можливості цифрової трансформації: про електронні публічні послуги, про державні реєстри, про хмарні сервіси в держсекторі та законопроект про зміну місця реєстрації онлайн.

17 червня Верховна Рада України прийняла в першому читанні за основу перший із зазначених нормативно-правових актів – законопроект № 5495 «Про особливості надання електронних публічних послуг». Прийняття нового проекту закону пов'язано з тим, що на даний момент законодавство України жодним чином не регулювало питання надання державних послуг в режимі онлайн.

Документ, підготовлений Міністерством цифрової трансформації України, спрямований на те, аби перетворити державу на зручний сервіс, який буде працювати перш за все для громадянина. За словами віцепрем'єр-міністра – міністра цифрової трансформації М. Федорова, завдяки закону paperless прискорюється цифровізація України та перетворення країни на цифрову державу, що насамперед опікується інтересами людей. У цілому до 2024 р. Міністерством цифрової трансформації України планується перевести у цифровий формат 100 % державних послуг.

У пояснювальній записці автори законопроекту наголошують, що сьогодні все більше громадян України користуються послугами в електронній формі. Тільки електронними публічними послугами через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, починаючи з 2020 р., скористалося близько 573 тис. осіб. Відтак документ має за мету законодавче визначення правових засад реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання електронних публічних послуг, а також особливостей їх надання.

Яскравим прикладом того, що наші громадяни готові до широкого запровадження цифрових технологій у сфері надання державних послуг в режимі онлайн є відомості про те, що лише за рік роботи застосунку і порталу «Дія» (його запустили 6 лютого 2020 р.) ним користуються вже понад 10 млн українців.

Після прийняття законопроекту «Про особливості надання електронних публічних послуг» прем'єр-міністр України Д. Шмигаль повідомив у Facebook, що уряд продовжує активну роботу над цифровізацією державних послуг, аби будь-який документ чи довідку можна було отримати на порталі «Дія».

Як зазначають у Міністерстві цифрової трансформації, основна мета режиму paperless, який встановлює новий законопроект, полягає у тому, що державні органи в Україні не зможуть вимагати паперові документи, довідки та посвідчення, якщо така інформація є в державних реєстрах. Інформацію, яка потрібна державі про громадянина, можна буде згенерувати на порталі чи в застосунку «Дія».

Провідний юрист-аналітик ЛІГА:ЗАКОН Бізнес О. Баранова роз'яснює, що режим paperless означатиме наступне:

- будь-яку послугу можна отримати онлайн;
- всі органи влади зможуть працювати з електронними документами, що мають інтерфейс перевірки необхідної інформації в державних реєстрах;
- увесь бізнес має оцифрувати свої внутрішні процеси.

Новий законопроект вводить у правове поле України ряд нових термінів (зокрема, «електронна публічна послуга», «автоматичний режим надання електронної публічної послуги», «комплексна електронна публічна послуга», «система електронної взаємодії електронних ресурсів»), а також регламентує особливості надання електронних публічних послуг.

Проект закону встановлює відповідність нових норм законам України «Про електронні довірчі послуги», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». У зв'язку з необхідністю врегулювання питань, пов'язаних із наданням публічних послуг в електронній формі законопроектом пропонується внести відповідні зміни до закону України «Про адміністративні послуги».

Провідний юрист-аналітик інформаційно-аналітичного центру ЛІГА Н. Гришанова підкреслює, що за законопроектом, якщо закон для отримання публічної послуги вимагає подання документів та/або інформації, що міститься в національних електронних інформаційних ресурсах, такі документи та/або інформація не подаються, а у заяві (зверненні, запиті) про надання публічної послуги вказуються відомості, необхідні для надання публічної послуги. У такому випадку відповідні документи та/або інформація, отримуються суб'єктом надання публічної послуги без участі суб'єкта звернення.

За словами експерта, держателі національних електронних інформаційних ресурсів зобов'язані забезпечити доступ суб'єктів надання публічних послуг до документів та/або інформації, необхідної для надання відповідної публічної послуги, що міститься у відповідних ресурсах.

Натомість законопроектом передбачається і вимога особистого подання суб'єктом звернення заяви та документів у паперовій формі. У такому випадку особа має самостійно подати зазначені документи для надання електронних публічних послуг з використанням відповідних національних електронних інформаційних ресурсів, оформлених відповідно до вимог законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу, а також у сфері електронних довірчих послуг.

Ще на один аспект законопроекту про paperless звертають увагу у профільному міністерстві. М. Федоров наголошує, що такий режим роботи дозволить перекласти діалог між державою і громадянином із канцеляризмів на максимально просту мову. За його словами, новий закон допоможе боротися з корупцією та знижити бюрократію.

Разом з тим, думки експертів та фахівців у галузі цифрових технологій не так однозначні. Дехто з них підтримують нововведення і вважають їх цілком реальними як щодо темпів, так і характеру новацій. Проте більшість – не поділяють оптимізму та висловлюють критичні зауваження і перестороги. Зокрема, спеціаліст із кібербезпеки В. Якушев вважає, що цілком реально за 3 місяці відмовитися від паперових довідок. Проте експерт зазначає, що потрібно розуміти, що це не є повноцінною відмовою від паперів, а паралельна робота в електронному вигляді. Крім того, на думку експерта, існує певний ризик, на який варто зважати. За його словами, нещодавно протягом робочого дня додаток «Дія» не працював більше 4 годин. А якщо, наприклад, уявити, що це буде не 4 години, а 4 дні? – запитує фахівець. Тому, наголошує В. Якушев, з'являється багато питань-викликів до Міністерства трансформації, їхніх технічних спеціалістів: щоб скрізь в державі працював і Інтернет, і сам додаток «Дія», і загалом уся інфраструктура (а не тільки державні установи) була готова приймати електронні носії документів.

У Міністерстві цифрової трансформації України існує чітке розуміння необхідності створення відповідних умов для високих темпів цифровізації країни.

Саме таке розуміння і наполегливість у вирішенні проблеми змінили ситуацію, коли в Україні була створена можливість переходу до онлайн послуг у сфері державного управління, проте вона так і залишалася тільки можливістю. Мова йде про те, що ще у 2017 р. Україна купила у Естонії та передала Державному агентству з питань електронного урядування естонську розробку – систему X-Road, яка забезпечує обмін даними між електронними державними реєстрами різних держорганів у режимі реального часу. У тому ж році комерційна версія програмного забезпечення X-Road в Україні отримала назву Trembita, утім на цьому практична робота з системою майже припинилася. Проте фахівці наголошували, що це програмне забезпечення, яке дозволяє закодовано комунікувати між собою всім урядовим установам, здатне фундаментально змінити життя всієї країни і перевести 98 % державних послуг у режим онлайн та фактично скасувати корупцію у сфері держпослуг.

Активні дії щодо запровадження зазначеного програмного забезпечення почалися лише у 2019 р., коли 22 травня завдяки системі Trembita розпочався автоматичний обмін даними між Національною службою здоров'я та Держслужбою з питань лікарських засобів та контролю за наркотиками. Такий обмін, за словами О. Петренка, який на той час очолював НСЗУ, дозволяв перевести усі процеси в електронну систему охорони здоров'я, уможливити проведення більше одного мільйона перевірок даних щомісяця та забезпечити прозоре, раціональне і контрольоване використання бюджетних коштів.

Проте програмне забезпечення для вибудовування якісного і захищеного зв'язку між різними частинами державного апарату має постійно оновлюватися, підніматися до нового рівня безпеки.

Міністр М. Федоров зазначив, що сьогодні якісно трансформувати державу на всіх рівнях вдається завдяки ефективній організаційній структурі. За його словами, цифрова трансформація – це в першу чергу зручність для громадян і антикорупція. Але при цьому, наголошує міністр, це також зміни,

спрощення, перетворення і часто ліквідація певних галузей та напрямків. Тому, за словами М. Федорова, важливим є створення ефективного менеджменту на рівні всієї держави. Щоб прискорити цифровізацію країни, міністерство запровадило особливі посади заступників з цифрової трансформації (CDTO), які сьогодні вже є в кожному міністерстві та поступово з'являються в обласних державних адміністраціях і громадах.

Крім того, 18 травня 2021 р. Міністерство цифрової трансформації заявило про розробку спеціальної платформи для розгортання державних реєстрів, які будуть обмінюватися даними з іншими реєстрами автоматично, що дозволить державним органам не вимагати паперові документи чи довідки для надання послуг. Як зазначив очільник Мінцифри, створено умови аби сьогодні за мінімальні гроші, дуже швидко, без залежності від підрядника можна було зробити реєстр, який обмінюватиметься даними з іншими реєстрами.

Міністр заявив, що платформа, яка буде допрацьовуватися ще протягом року, вже готова, і на ній у пілотному форматі створено один із реєстрів. М. Федоров підкреслив, що наразі у Мінцифри створюють всю необхідну інфраструктуру, яка допоможе державним органам влади перейти у режим paperless.

По суті, наголосив М. Федоров, фундамент цифрової держави – це обмін між реєстрами, а проблеми з папірцями, довідками та чергами виникають сьогодні тільки через те, що державні органи не вміють обмінюватися даними між собою.

У Міністерстві цифрової трансформації наголошують, що процес впровадження paperless буде максимально прозорим для кожного громадянина. Фахівцями міністерства розроблено 94 проєкти цифрової трансформації, які складаються із 380 підпроєктів для різних життєвих ситуацій. Очільник Мінцифри заявив, що існує чітке розуміння того, коли буде реалізовано кожен із цих проєктів. Виконання усіх розроблених проєктів цифровізації означатиме для українського громадянина, що держава перетворилася на зручний сервіс, констатує М. Федоров.

Перевірку цивільної правоздатності та дієздатності громадянина України при наданні електронної публічної послуги за новим законопроектом здійснюватимуть шляхом отримання відомостей про таку особу з Державного реєстру актів цивільного

стану громадян або з Єдиного державного демографічного реєстру.

Проте саме у зв'язку із запропонованими новаціями фахівці констатують, що існують серйозні ризики від діджиталізації сервісу державних послуг.

Джерело: <https://usz.org.ua/news/totalna-didzhitalizaciya-neminuche-stanetsya-i-privede-z-soboyu-veliki-zmini>

Політолог Т. Загородній вважає повний перехід на цифровий документообіг в Україні передчасним рішенням. На його думку, деякі послуги, безумовно, можна і потрібно спростити, проте загалом доволі гостро стоїть питання про те, наскільки це відповідатиме реаліям нашої країни і чи не спричинить ще додаткових проблем для людей.

Політичний експерт додав, що цифровий документообіг має запроваджуватися системно. За його словами, ІТ-технології – це не іграшки, і все добре працює лише тоді, коли є злагоджена система інституцій і низький рівень корупції.

На необхідності дотримання принципів захисту персональних даних наголошує співзасновник ГО «Український Кібер Альянс» А. Баранович. Він стверджує, що під час взаємодії користувачів з додатком «Дія» секретну сесію можна вкрасти і використовувати на іншому телефоні, точно так само, як це можна зробити з Facebook або Telegram.

Адвокатка і правозахисниця О. Карнаух-Голодняк підкреслює, якщо держава гарантує безпеку персональних даних громадян, то має і забезпечувати її. Разом з тим, зазначає юристка, у випадку розкриття персональних даних, держава може вимагати довести втрату, і особа протягом довгого часу ходитиме по судах і доводити, що в неї щось трапилося. За словами О. Карнаух-Голодняк, у випадку втрати персональних даних має бути встановлена кримінальна відповідальність певних осіб, які причетні до створення небезпечної ситуації. Також, наголошує експертка, це має супроводжуватися компенсацією постраждалим особам, отримати яку від нашої держави вкрай важко.

У профільному міністерстві наголошують, що питання із захистом персональних даних громадян є одним із пріоритетних напрямків роботи у сфері переходу у режим paperless. М. Федоров наголошує, що сервіс державних послуг «Дія» сьогодні – один із найбезпечніших

ІТ-продуктів в Україні. «Дія», за словами міністра, не зберігає додаток, не зберігає персональних даних, а лише відображає те, що є в базах даних і реєстрах громадян. У Мінцифрі, за словами міністра, 80 % часу витрачається саме на безпекову складову «Дії».

Засновник Science Research Center for Legal Informatics С. Антоненко вважає, що Міністерство цифрової інформації мало б поставити у пріоритет своєї роботи у сфері захисту персональних даних розробку надійної системи ідентифікації користувачів через смартфон для доступу до сайту електронних послуг (на основі тієї ж ID-карти), а також впровадити кваліфікаційний електронний підпис (КЕП) для підпису електронних документів. Утім, за його словами, розробка цих двох важливих блоків ще не завершена.

Саме через те, що створити відповідні умови для захисту реєстрів і персональних даних громадян, є дуже складним питання, небагато держав у світі повністю переходять на електронних документообіг, хоча і доволі широко запроваджують окремі послуги онлайн.

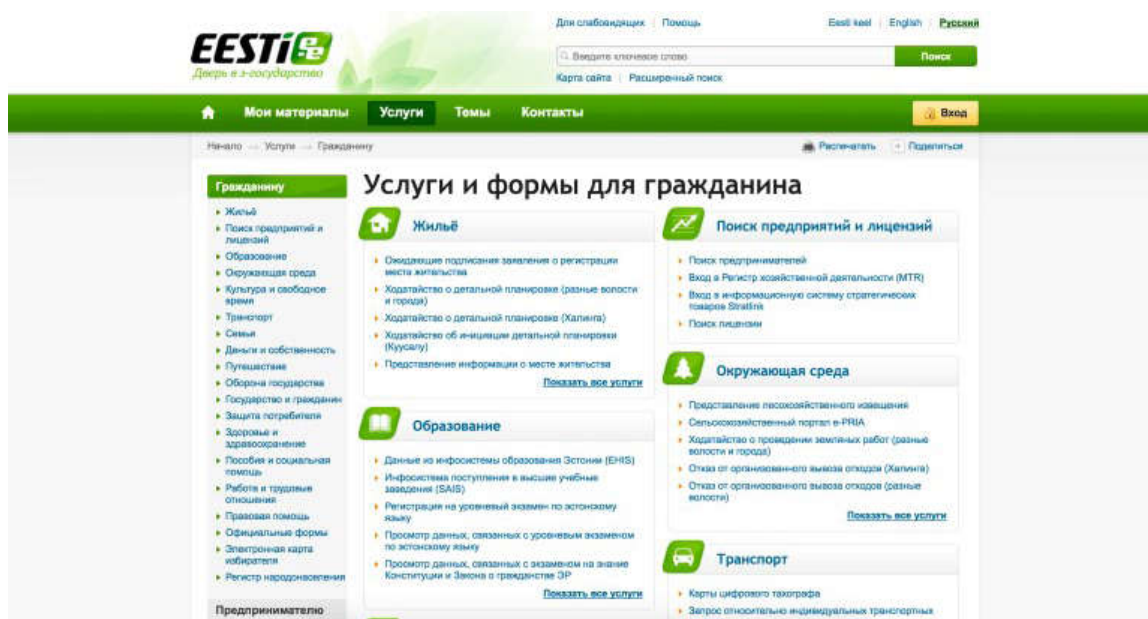
Лідером серед держав світу, які активно впроваджують електронні послуги, вважається Естонія. Цю країну вже сьогодні називають «цифровою державою», оскільки в Естонії 99 % державних послуг доступні онлайн, а ID-картами користується 94 % населення.

Головний редактор порталу ІТС.UA Т. Мищенко відмічає, що завдяки електронній системі e-Estonia естонці перестали ходити до державних органів і навіть до банків. Тож аналіз особливостей впровадження системи e-Estonia та загалом естонського досвіду у сфері цифровізації держави дуже корисний для України, яка активно розвивається у цьому напрямку.

Основою цифрової трансформації Естонії є єдина платформа X-Road, до якої підключені усі державні органи і приватні компанії. Основне завдання X-Road полягає в тому, щоб правильно синхронізувати інформацію між різними базами. При цьому за допомогою X-Road держава автоматизує деякі процеси, наприклад, автоматично генерує дитині після народження персональний ідентифікаційний номер, щоб батьки без будь-яких додаткових звернень могли отримати соціальні виплати.

В Естонії для того, щоб підключитися до будь-якого порталу державних послуг або взяти участь в онлайн-голосуванні, необхідно використовувати особисту ідентифікаційну смарт-карту, цифровий підпис і спеціальний пристрій (кард-рідер, що є у кожного громадянина, який має ID-карту). В результаті кожен громадянин отримує потрійний захист власних даних.

На сьогодні система e-Estonia пропонує громадянам більше 4 тис. послуг від державних установ і приватних компаній.

Джерело: <https://itc.ua/articles/kak-estoniya-postroila-tsifrovoe-obshchestvo-i-stroit-svoyo-budushhee/>

У режимі офлайн в Естонії залишилися тільки три послуги: реєстрація нерухомості, укладання та розірвання шлюбу. Як повідомляє журналіст В. Некрасов, в Естонії одразу після народження дитина отримує унікальний ідентифікаційний код естонця, який є ключом громадянина до послуг цифрової держави.

Програмне забезпечення X-Road дозволяє Естонії економити на розвитку і підтримці електронних послуг. За словами директора демонстраційного залу e-Estonia А. Піпераль, на електронні сервіси країна в рік витрачає близько 50 млн євро, в той час, як на аналогічні системи Фінляндія витрачає 2 млрд євро, а Великобританія 20 млрд євро.

У режимі реального часу естонська система X-Road обробляє тисячі запитів. За даними «Європейської правди», тільки в 2018 р. система опрацювала майже 1 млрд запитів і заощадила громадянам Естонії 1407 робочих років або 12,3 млн робочих год.

Натомість цифровізація держави спрямована не стільки на економію часу і ресурсів, скільки на покращення доступу громадян до державних послуг. Тож, аби громадяни не мали застережень щодо користування електронними сервісами, Естонія приділяє багато уваги захисту персональних даних. Так, цифровий код запобігає копіювання персональних даних громадянина кожною держструктурою. В Естонії державні установи зберігають в електронних реєстрах тільки ті дані громадянина, які потрібні для надання профільних послуг.

Як пояснює представник Академії електронного урядування Естонії, керівник міжнародного проєкту EGOV4UKRAINE М. Педак, усі персональні дані громадян містить тільки реєстр населення. Усі держоргани зобов'язані брати персональні дані громадян тільки з цього реєстру. При цьому отримати дані може лише той працівник, у кого є відповідні повноваження. Коли хтось бере дані з реєстру, зазначає експертка, завжди залишається слід, тож якщо особа не мала підстав переглядати персональні дані, вона буде звільнена з державної служби. За словами М. Педак, у 2015 р. в Естонії поліцейський з 12-річним

досвідом роботи був одразу звільнений після того, як, не маючи на те підстав, переглянув персональні дані людини.

Естонська розробка X-Road впроваджена у тому чи іншому вигляді в 60 країнах світу. З окремими державами (Фінляндія, Ісландія) через платформу X-Road Естонія встановила спільні проєкти в окремих сферах. Так, за словами фахівця естонського консультативного центру e-Estonia Ф. Маркуса, між фінською та естонською державою відбувається обмін деякими даними щодо охорони здоров'я. Наприклад, якщо фінський громадянин зі своїм фінським посвідченням особи приїздить до Таллінна, забувши медикаменти, для яких потрібен рецепт, він може просто піти до аптеки і отримати ці ліки, не йдучи перед цим до естонського лікаря.

Натомість далеко не всі держави поспішають з цифровою трансформацією. Навіть серед країн із високим рівнем розвитку економіки цифровізація відбувається не дуже високими темпами.

Наприклад, у Німеччині до сьогодні переважає паперовий документообіг і таким «несучасним» пристроєм як факс користуються 2/3 німецьких установ. Важливою перешкодою для діджиталізації Німеччини є недостатній рівень покриття території країни якісним і швидкісним Інтернетом. У планах федерального уряду до 2024 р. вирішити це питання, що стимулюватиме використання цифрових технологій. Проте сьогодні лише 1 із 5 німецьких бізнес-компаній інвестує в моделі розвитку, засновані на цифрових технологіях. І це частіше за все пов'язано з проблемою захисту персональних даних, важливість якої більшість німецьких громадян оцінило за 10-бальною шкалою у 9 балів.

Ще більш обережно підходять у світовій практиці до встановлення ID-карток у смартфоні. Однією з перших країн світу, яка здійснила запровадження ID-карток, вважають Сінгапур. Саме в цій країні на поч. 2000-х років державна влада запровадила електронні паспорти для своїх жителів, об'єднавши на одній карті і посвідчення особи, і універсальний ключ для державних послуг.

Досвід універсального використання електронного підпису на ID-паспорті існує у таких країнах, як Німеччина, Австрія, Австралія та Сінгапур.

Намагаючись максимально захистити персональні відомості своїх громадян, уряд Німеччини тільки у 2020 р. частково впровадив e-ID за сприяння компанії Samsung. Громадяни Німеччини отримали цифрові копії паспортів у смартфоні, проте вони зберігаються не у додатку на телефоні, а на спеціально інтегрованому у смартфон чипі, високий захист якого відповідає регламенту ЄС eIDAS. Цей регламент встановлює єдиний стандарт, якому має відповідати апаратне і програмне забезпечення для генерації цифрових підписів, усі маркери в якому проходять обов'язкову сертифікацію.

У Швеції ID-карта потрібна лише для відкриття рахунку в банку або, якщо чиновник чи поліцейський вимагатиме громадянина її пред'явити. Засновник CEO inAspect, експерт з питань кібербезпеки С. Позній зазначає, що при відкритті рахунку в банку, після оформлення заявки буде виготовлена Bank-ID, а спеціальне обладнання для її використання прийде громадянину поштою. Після того на пристрій шведського громадянина встановлять офіційний мобільний додаток. За словами експерта, BankID у Швеції є універсальним засобом авторизації і легітимізації на всіх державних онлайн-сервісах, фінансово-банківських сервісах та більшості інших комерційних сервісів.

Введення ID-карт Європейського Союзу запроваджено в 2019 р. рішенням Європарламенту, яке було затверджено Європейською Радою та спільним актом держав ЄС. Документ містить біометричні відомості про громадянина (фото, відбитки пальців) і певний машинозчитуваний текст. ID-картка має замінити собою інші посвідчення особи і збільшити рівень безпеки документа, а також має можливість за потреби додавати іншу важливу інформацію про особу.

Отже, зважаючи на існуючий досвід запровадження цифрових технологій в різних країнах світу, Україна сьогодні має суттєві

досягнення в цій галузі. Експерти наголошують на необхідності зважених підходів до застосування сучасних цифрових технологій у сфері державних послуг, проте погоджуються з перспективністю діджиталізованих підходів. Ми – перша держава, що прирівняла електронний і паперовий паспорти. З серпня цього року Україна планує повністю перейти в режим paperless. Тож активні дії у сфері діджиталізації суспільно-політичного життя і державних послуг можуть наблизити нашу країну до створення нового позитивного іміджу України. За словами міністра цифрової трансформації М. Федорова, в нас є високі шанси зафіксувати новий бренд країни – бренд «держави у смартфоні». І головне, щоб усі зусилля у створенні цифрової держави принесли позитивні зміни у сприйнятті українцями своєї держави як відкритого, зручного і безпечного сервісу, позбавленого корупції та тіньових схем (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний вебпортал Верховної Ради України (https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71906); офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації України (<https://thedigital.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukhvalila-v-pershomu-chitanni-zakon-pro-rezhim-bez-paperiv-yak-vinbude-vprovadzheniy-v-ukraini>); <https://thedigital.gov.ua/news/mikhaylo-fedorov-tsifrovizatsiya-tse-postupove-peretvorenniya-usikh-derzhavnikh-poslug-na-zruchni-onlayn-servisi>); офіційний сайт Державної міграційної служби України (<https://dmsu.gov.ua/news/dms/9332.html>); вебплатформа «Українське радіо» (<http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=95878>, <https://dmsu.gov.ua/faq/u-yakix-krajnax-e-praktika-vikoristannya-ker-na-id.html>); вебплатформа «ЛІГА:ЗАКОН» (https://biz.ligazakon.net/news/201315_ukrana-pereydev-rezhim-paperless-z-1-veresnya-shcho-tse-oznacha, https://jurliga.ligazakon.net/news/204335_deputati-poperedno-pdtrimalizakonoproekt-pro-rezhim-bez-paperv); сайт видання Zaxid.net (https://zaxid.net/slovom_2019_roku_v_ukrayini_stala_didzhitalizatsiya_n1495315); вебпортал*

медіакопнорачії «Раdіо Свобода» (<https://www.radiosvoboda.org/a/eksperty-i-sotsmerezhi-pro-bezpaperovu-derzhavu/31262875.html>); вебпортал СУСПІЛЬНЕ (<https://suspilne.media/103974-skilki-ukrainciv-skoristalisa-portalom-dia-dani-mincifri/>); вебпортал «Детектор медіа» (<https://ms.detector.media/trendi/post/27574/2021-06-21-do-kintsya-roku-bud-yakyy-dokument-chy-dovidku-mozhnabude-otrymaty-v-dii-shmygal/>); вебсайт «Європейська правда» (<https://www.epravda.com.ua/publications/2017/11/3/630774/>, <https://www.epravda.com.ua/news/2019/05/22/648010/>, <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/03/18/646173/>); вебсайт німецької міжнародної телерадіокомпанії Deutsche Welle (<https://p.dw.com/p/3ShoC>, <https://p.dw.com/p/3YbfA>); портал Finance.ua (<https://news.finance.ua/ua/news/-/493107/perehid-dopaperless-mintsyfry-rozrobilo-platformu-dlyaderzhavnyh-reyestriv>); портал телеканалу «Дом» (<https://kanal-dom.tv/uk/chto-takoe-rezhim-paperless-i-kak-ego-budut-vnedryat-v-ukraine-rasskazal-fyodorov/>); аналітичний портал «Слово і Діло» (<https://www.slovoidilo.ua/2020/10/20/pogljad/polityka/cyfrova-krayinachy-mozhlyvyj-elektronnyj-dokumentoobih-vzhennastupnoho-roku>); вебпортал новин FOCUS.UA (<https://focus.ua/uk/technologies/478945-vzlomayut-ukradut-pereoformyat-na-sebya-zachto-kritikuyut-ukrainskie-cifrovye-pasporta>); вебсайт Цензор.нет (<https://censor.net/ua/v3256699>); вебпортал ІТС.UA (<https://itc.ua/articles/kak-estoniya-postroila-tsifrovye-obshhestvo-i-stroit-svoyo-budushhee/>); стаття Є. Чернія «Запровадження ID-карток громадян як одна з основних складових успішного розвитку державного управління за допомогою використання новітніх інформаційних технологій» (http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2017/20.pdf); вебпортал Europortal (<https://europortal.biz.ua/dovidkova/vyuzhd-za-kordon/id-kartyievrosoiuzu.html>).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Передача землі громадам – важливий крок у земельній реформі

Набув чинності Закон України № 1423-ІХ «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин». Згідно з документом, землі державної власності за межами населених пунктів (крім земель, що потрібні державі для виконання її функцій) передаються в комунальну власність сільських, селищних, міських рад. Встановлено чіткий механізм фіксування в Державному земельному кадастрі меж громад, зокрема об'єднаних. Органи місцевого самоврядування отримують повноваження щодо зміни цільового призначення земельних ділянок приватної власності та затвердження детальних планів території за межами населених пунктів.

Президент України В. Зеленський наголосив, що цей документ докорінно змінює земле-

устрій і фактично є «земельною Конституцією» України. Закон передбачає реформування системи управління у сфері земельних відносин та зняття штучних обмежень господарської діяльності задля спрощення доступу до земельних ресурсів населення та бізнесу; запровадження незалежного контролю документації із землеустрою через громадську експертизу або рецензування; надання відомостям документації із землеустрою статусу публічних, відкритих та загальнодоступних даних; інтеграцію та уніфікацію землепорядної, топографо-геодезичної та картографічної діяльності; запровадження страхування професійної відповідальності виконавців робіт із землеустрою, як альтернативи державному контролю; зменшення ризиків хабарництва та корупції.

Наприкінці минулого року Президент України В. Зеленський підписав указ щодо передачі

земель сільськогосподарського призначення з державної до комунальної власності. Таким чином, за ініціативи Глави держави, новостворені громади отримали від Держгеокадастру землі сільськогосподарського призначення. Наразі з 10,5 млн га сільськогосподарських земель, які перебували на обліку в державній власності, до комунальної власності перейшло близько 4 млн га.

Законом встановлено, що поділ або об'єднання земельної ділянки, що перебуває у користуванні, здійснюється за згодою землекористувача, заставоутримувача. Земельні ділянки може бути об'єднано, якщо вони мають однакове цільове призначення. У разі поділу або об'єднання земельних ділянок, сформовані земельні ділянки зберігають своє цільове призначення. Законом скасовуються вимоги щодо цільового використання земель сільськогосподарського призначення, а також передбачено можливість зміни цільового призначення державних та комунальних сільськогосподарських земель, відповідно до вимог законодавства, наприклад, у разі необхідності будівництва дороги чи іншого об'єкта містобудування. Згідно із законом, зміна цільового призначення земельних ділянок, що не належать до державної чи комунальної власності, здійснюється сільською, селищною міською радою. Однак, на жаль, продовжують існувати певні обмеження для проведення цієї процедури щодо приватних земель сільськогосподарського призначення, тобто тих, на які поки що поширюється мораторій. Адже, окрім очевидних економічних втрат, мораторій має і негативні екологічні наслідки. Наприклад, неможливо змінити цільове призначення приватних земель, що деградують, на заліснення або рекреацію. Також документом визначено порядок вилучення земельних ділянок із постійного користування. Так, земельні ділянки, надані у постійне користування, із земель державної або комунальної власності, можуть вилучатися для суспільних та інших потреб за рішенням органів, які здійснюють розпорядження земельними ділянками, відповідно до їх повноважень.

А які ще землі буде передано в комунальну власність після набуття чинності закону про передачу землі громадам? За словами

експерта з питань управління земельними ресурсами проекту USAID «Підтримка аграрного та сільського розвитку» С. Кубаха, передаватимуться лише ті землі, які пройшли інвентаризацію і були зареєстровані в кадастрі. У більшості випадків це земельні ділянки, що перебували в оренді. Деякі землі не передаватимуться, оскільки їх було включено до переліку ділянок, права на які виставляються на земельні торги. Передача таких земель в комунальну власність стає можливою тільки після проведення земельних торгів та укладання договорів оренди з органами виконавчої влади. Також, відповідно до даного закону, за межами населених пунктів із державної власності в комунальну перейдуть всі землі, крім земель під об'єктами державної власності. Зокрема, сільськогосподарські та несільськогосподарські землі, в тому числі землі водного фонду та лісогосподарського призначення, окрім земель, наданих у постійне користування державним закладам. Ліси, що перебувають в постійному користуванні державних лісогосподарських підприємств, залишаться в державній власності.

Крім того, за попередні роки значна частина земель державної власності (понад 6 млн га) відійшла до приватної власності в рамках «безоплатного передавання», а частина (0,5 млн га) залишається в користуванні Національної академії аграрних наук (землі академії не підлягають приватизації та передаванню). Загалом близько 1 млн га перебувають в постійному користуванні держпідприємств і в комунальну власність не переходять. До комунальної власності перейдуть і землі лісогосподарського призначення, що не надані за документацією державним підприємствам, установам та організаціям, і тому багаторазово залишаються безгоспними, не охороняються та безконтрольно вирубуються. На переконання О. Гнітецького – одного з авторів закону, в разі отримання землі у власність, громади збільшать свої бюджети завдяки надходженням від здавання землі в оренду і, як наслідок, зростуть доходи місцевих органів влади. Конкретний обсяг додаткових надходжень до місцевих бюджетів залежатиме від багатьох факторів. Нині громади управляють землями

в межах населених пунктів, а, відповідно до закону, органи місцевого самоврядування зможуть управляти землями і за межами населених пунктів. Землі, не зареєстровані в Державному земельному кадастрі, перебувають під загрозою різних маніпуляцій і корупційних схем. Саме громада мотивована оформити ці землі і вивести їх із нелегального використання. Плата за землю (земельний податок або орендна плата за державну чи комунальну землю) з будь-якої ділянки на території громади в межах та за межами населених пунктів надходитиме до місцевого бюджету. За мінімальними розрахунками фахівців агропромисловості, дохід середньої громади з територією 30 тис. га після проведення інвентаризації та планування земель збільшуватиметься на 1 млн грн на рік.

У масштабах країни збільшення надходжень до місцевих бюджетів від оподаткування необлікованих земель всіх категорій та форм власності і від оренди державних та комунальних земель на конкурентній основі сягне 1,8 млрд грн на рік. «Питання землі – це як повітря для дихання, без цього нема поступального розвитку! Передача землі громадам збільшить надходження до місцевих бюджетів і на 20 % підвищить доходи громади», – переконаний П. Кіяшко, голова Веселівської об'єднаної громади Запорізької області. Громади пояснюють важливість ухвалення закону тим, що земля – основа їхнього розвитку. «Без землі неможливо виробити стратегію, забезпечити планування простору та залучити інвесторів», – говорить голова Асоціації об'єднаних територіальних громад, міський голова Новоукраїнки О. Корінний.

У законі також зазначено, що «земельні ділянки сільськогосподарського призначення приватної власності можуть бути відчужені лише за договорами купівлі-продажу, дарування, спадкового договору, довічного утримання, договору міни, шляхом внесення до статутного (складеного) капіталу чи шляхом накладання стягнення на них». У документі визначено, що площа земельної ділянки, що надається громадянину в оренду для городництва, не може перевищувати 0,6 га, а площа земельної ділянки сільськогосподарського призначення

державної або комунальної власності, право оренди, емфітевзису якої виставляється на земельні торги, не має бути більше за 20 га. Даним законом передбачено можливість зміни цільового призначення земель за умови погодження документації із землеустрою та обов'язкове надання інформації про наявність обмежень на ділянку і про внесення цих відомостей до земельного кадастру з відображенням на публічній кадастровій карті, що запобігає виникненню корупційних ризиків і схем. Усі органи державної влади будуть зобов'язані відкривати інформацію для громадян та розробників документації (землевпорядників) про наявність таких обмежень у використанні земельної ділянки. Передавання земель з державної в комунальну власність громадам не вплине на спосіб їх використання та не призведе до зміни категорії земель, серед яких сільськогосподарські землі, заповідні території, водно-болотні угіддя. Також законом встановлено обмеження у використанні земель територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Згідно із законом, особливий режим охорони, відтворення і використання земель територій та об'єктів природно-заповідного фонду поширюється на всі розташовані в межах таких територій та об'єктів землі і земельні ділянки, незалежно від форми власності та цільового призначення.

Законом визначено, що органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори в межах території територіальних громад щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, обмежень у використанні земель та земельних сервітутів, дотримання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах. Крім того, згідно із законом, земельні ділянки сільськогосподарського призначення, отримані в спадщину юридичними особами, які відповідно до Земельного кодексу України не можуть набувати їх у власність, підлягають відчуженню протягом одного року. А громадський контроль за використанням та охороною земель здійснюється громадськими інспекторами, які призначаються центральним

органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин та здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідними органами місцевого самоврядування. Контроль за використанням земель – це питання не тільки екології, а й надходжень до бюджетів, адже раніше до 30 % земель використовували в тіньовому бізнесі, а державний та місцеві бюджети недоотримували велику частку потенційних доходів. Порядок здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель встановлюється цим законом, Земельним кодексом України, законами України «Про охорону земель» та «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

Як відомо, у 2020 р. парламент ухвалив закон щодо планування земель, згідно якого, громади можуть розробити комплексні плани просторового розвитку: комплексно внести і публічно показати на кадастровій карті всі обмеження. А за прийнятим законом, власник ділянки зможе самостійно змінити цільове призначення землі. «Це стане можливим лише після затвердження та оприлюднення місцевою радою комплексного плану просторового розвитку території громади, – пояснює Ю. Ганущак, директор ГО «Інститут розвитку територій». – Цей план повинен обов'язково пройти громадське обговорення, має затверджуватися радою громади та отримати погодження державних інстанцій в складі архітектурної ради та комплексної будівельної експертизи. Міняти призначення можна буде лише на таке, що його передбачено комплексним планом, і згідно з даними Державного земельного кадастру, які громадянину, в разі звернення, надає кадастровий реєстратор». Це, вважає фахівець, запобігає корупційним ризикам, адже голова громади не зможе ухвалювати рішення про надання земельної ділянки одноосібно, як це робилося раніше обласними керівниками Держгеокадастру або головою державної адміністрації і чимало корупціонерів втрачатимуть інструменти для корупційного заробітку.

«Передача землі громадам знизить корупційну складову, адже рішення ухвалюватимуться громадою, колегіально», – зазначає і С. Шаршов, директор Департаменту з питань місцевого самоврядування та територіальної організації влади Мінрегіонбуду. Такої ж думки і науковці. «З передачею земель громадам рівень корупції знизиться, адже не буде одноосібного рішення. Орган місцевого самоврядування – це колегіальний орган, який найбільше наближений до людей, тому тут неможливо буде щось зробити потайки (тишком-нишком)» – говорить А. Мартин, завідувач кафедри НУ біоресурсів і природокористування України. Проте в деяких аграріїв виникають побоювання, що іноземці можуть скупити несільськогосподарську землю в українських громадян, які її придбали, і потім змінити цільове призначення на сільськогосподарське. Але, пояснюють фахівці, міняти призначення землі можна лише після затвердження містобудівної документації, і за цього виникне питання про відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва. До того ж, як зазначає експерт із питань управління земельними ресурсами ULEAD Я. Рябошук, несільськогосподарська земля набагато дорожча за сільськогосподарську і витрати іноземця на зміну цільового призначення перекриють вартість ділянки. Крім того, на іноземця, який набув у власність несільськогосподарську ділянку і змінив її цільове призначення, пошириться дія ст. 145 Земельного кодексу України, яка зобов'язує відчужити ділянку іншій особі протягом року. З прийняттям Закону України № 1423-ІХ норми Земельного кодексу України про те, що землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватися у власність іноземцям, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам, стали більш жорсткими. Після запуску ринку землі кожен громадянин матиме право отримати в оренду 60 соток для городництва. Це обмеження, за словами голови Білоцерківської об'єднаної громади Полтавщини І. Лещенка, встановлено для боротьби із схемою виділення ділянок в обхід земельних аукціонів. Адже раніше законодавством не обмежувався розмір ділянок, які передаються в оренду для городництва і це було однією з поширених

корупційних схем для отримання необмеженої кількості сільськогосподарських земель без аукціону. Інколи без торгів під виглядом «городництва» надавалися в оренду сотні га на строк до 50 років, що переходили в суборенду, а «городники» на цьому збагачувалися. Відтепер рішення про виділення в оренду земель для «городництва» в межах населеного пункту ухвалюватиме місцева рада. А ось рішення про безоплатну передачу, передачу в оренду земель за межами населеного пункту раніше ухвалював Держгеокадастр. Цей орган інвентаризував та реєстрував ділянки, розпоряджався землею сільськогосподарського призначення та контролював її використання. Така концентрація функцій в одній структурі породжувала корупційні схеми. А даний закон позбавив Держгеокадастр цієї концентрації. Наразі після передачі земель від Держгеокадастру до комунальної власності, рішення про надання в оренду землі за межами населеного пункту ухвалюватиме рада відповідної громади, яка буде власником цих земель, збиратиме податки і відповідатиме за дану територію. А функції контролю за цільовим використанням ділянок, за самозахопленням і за забудуванням сільськогосподарських земель виконуватимуть громади.

Прийнятий закон – важливий крок у земельній реформі заради майбутнього країни. Управління земельними ресурсами – це саме ті повноваження, які мають здійснюватися на

місцях, адже територіальні громади зацікавлені у своєму розвитку, вони найкраще знають як планувати його і як використовувати передану їм таку потрібну земельну територію. Крім того, територіальні громади зацікавлені в надходженнях до своїх бюджетів, за рахунок яких вони будуть розвивати свою інфраструктуру – дороги, площі, парки, дитячі садочки, школи і для цього їм потрібен ресурс, який можна отримати за рахунок плати за землю. А після правильного планування своєї території, обліку всіх землекористувачів, отримання відповідної плати за землю, територіальна громада зможе впливати на розвиток інвестицій у своєму регіоні, що забезпечить наповнення бюджетів ОТГ та стане запорукою ефективного просторового розвитку регіону (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Програма USAID DOBRE (<http://decentralization.uacrisis.org/lands>); вебсайт «Суспільне/Новину» (<https://suspilne.media/136699-peredaca-zemli-u-komunalnu-vlasnist-akij-zisk-otrimaut-gromadi/>); вебсайт Hromadske (<https://hromadske.ua/posts/zelenskij-pidpisav-zakon-pro-peredachu-silgospzemel-z-derzhavnoyi-v-komunalnu-vlasnist-ce-chastina-zemelnoyi-reformi/>); вебпортал «Децентралізація» (<https://decentralization.gov.ua/news/13604>); Офіційний вебпортал парламенту України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text>).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ярослав Железняк, голова депутатської фракції Політичної Партії «ГОЛОС» у Верховній Раді дев'ятого скликання

«Ресурсний» законопроект №5600: антиліберальні зміни для всіх замість антиолігархічних

Замість антиолігархічних змін, Мінфін намагається «залатати» бюджетні дірки за

рахунок фермерів, власників квартир чи збільшення тиску податкової на підприємців.

На початку червня Кабінет міністрів зареєстрував податковий законопроект №5600, який влада презентувала як «антиолігархічний». Щоправда, такий статус є істотно перебільшеним. В проекті справді

* Збережено стиль і граматику оригіналу

є речі, які стосуються великого бізнесу, але це лише маленька частина. Левова частка законопроекту стосується всіх платників податків – як власників великих холдингів, так і звичайних громадян.

Якщо об'єктивно, то законопроект можна і потрібно було б поділити на три змістові частини – підвищення податків для великого бізнесу, “ресурсні” податкові зміни під бюджет, зміни податкових правил для всіх. Тому і аналізувати законопроект є сенс за такою самою логікою.

“Антиолігархічна” частина: підвищення ставок для великих фінансово-промислових груп.

В цій частині варто згадати підвищення ставок екологічного податку, який сплачують в основному великі металургійні та інші заводи, ТЕС та ТЕЦ. Це також підвищення ренти на видобування залізної руди, що вплине на всім відомі металургійні компанії. Це і скасування пільги з податку на «зелену» енергетику – по факту, просто зменшення зеленого тарифу.

Бізнес каже, що таке підняття необґрунтоване. Уряд, в свою чергу, шукає гроші для наповнення бюджету. Справедливо це чи ні – це предмет постійної дискусії між великим бізнесом і Мінфіном.

“Ресурсні” зміни під Держбюджет

Друга частина – це стандартний пакет податкових змін, який Мінфін щорічно подає під Держбюджет. Це виключно ресурсні норми, які стосуються всіх платників податків.

Сюди потрапили, наприклад, звичайна індексація податків, підняття акцизу на пиво та інші подібні норми.

Таке підвищення відбувається щороку. Результатом буде хоч і незачне, але підвищення для споживачів вартості товарів та послуг, наприклад, мобільного зв'язку, цигарок чи пива.

Антиліберальні зміни для всіх

Найбільша третя частина не стосується ані олігархів, ані механічного підняття ставки податку. Найбільше норм Мінфін запропонував в частині зміни правил, які будуть стосуватися кожного. І саме ця частина викликала, мабуть, найбільшу критику від підприємців, зокрема на робочих групах, які ми проводимо по

цьому законопроекту. Якщо узагальнити, її можна описати так: податкова отримає більше повноважень, а бізнес буде змушений платити більше податків.

Перше – це розширення повноважень контролюючих органів.

Наприклад, податкова зможе через суд забороняти виїжджати за кордон керівнику підприємства, у якого є податковий борг.

Найбільше обурення бізнесу в цьому блоці викликає право податківців описувати майно в податкову заставу по кожному випадку, коли контролюючий орган донарахує податкові зобов'язання. Якщо спростити, податкова може по факту заборонити розпоряджатися майном підприємства, якщо за результатами перевірки контролюючий орган вирішить, що підприємство недоплатило податків у бюджет.

В чому загроза. Зараз майже кожна документальна перевірка завершується виявленням нібито порушень. Звичайно, підприємець може судитися з податковою, і в більшості випадків навіть виграє позов. Втім, суди можуть тривати роками. За цей час може простоювати техніка, зриватися контракти, і врешті-решт підприємець виграє суд, але втратить бізнес.

По таких питаннях бачимо чітку межу – бізнес та експерти категорично проти, а податківці та Мінфін, що зрозуміло, цілком за.

Друге – це розширення бази оподаткування окремими податками та підвищення окремих податків для звичайних громадян.

Так, уряд пропонує оподатковувати ПДВ продаж житла. Така норма матиме наслідком подорожчання житла аж до 20%. А ті, хто зараз вклали кошти у будівництво квартир, вже на стадії підписання основного договору отримають неприємний сюрприз у вигляді необхідності доплати ще цих 20% ПДВ.

Не менш істотним є встановлення мінімального податкового зобов'язання для сільськогосподарських земель. Це мінімальна сума податку, яку повинні сплатити власники землі із ділянки площею понад 0,5 га. Для громадян, які мають паї і не здаватимуть їх в оренду, мінімальне податкове зобов'язання буде означати просте збільшення земельного

податку, подекуди у 17 разів. Якщо зараз людина з невеликою ділянкою сплачує в середньому близько 270 грн/га, то після ухвалення цього закону ця сума може досягати приблизно 1,5 тис грн/га. Таке підвищення вплине не на великі агрохолдинги, а виключно на невеликих фермерів і звичайних селян, які мають землю.

В додаток до цього, уряд додає норму, яка змусить селян сплачувати ПДФО з продажу самостійно вирощеної продукції, якщо сукупна площа земельних ділянок на яких він вирощував цю продукцію перевищує 0,5 га. Тобто, якщо ця норма стане законом, то більшість з тих, хто продає свою продукцію на ринках, повинні платити 19,5% від виторгу. Зараз такий податок з вирощеної продукції повинні платити лише власники понад 2 га землі.

І це ще далеко не всі явно фіскальні норми, зашиті у законопроекті №5600. Багато схожих пропозицій є і в нормах про оподаткування ПДФО продажу фізичними особами третьої і кожної з наступних квартир, і в нормах про оподаткування податком на прибуток інвестованих коштів тощо.

Виходячи з цього давайте чесно говорити, що законопроект не можна назвати антиолігархічним. Бо навряд чи фермерів, покупців квартир чи всіх власників сільськогосподарської землі можна віднести до олігархів. Цей законопроект – про антиліберальне збільшення податків для всіх.

По хорошому, цей проєкт потрібно було б поділити на три і подавати окремо. Окремо реальний «антиолігархічний», окремо індексацію ставок податків і їх підняття і окремо всі інші речі, які опинилися в цьому проєкті. І тоді проводити професійну дискусію по кожному із них (https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/487791_resursniy_zakonoproekt_5600.html). – 2021. – 24.06).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Василь Зернецький, експерт в галузі будівництва, громадський діяч

Криза містобудування

Більше 62% українців живуть в містах і щороку міське населення збільшується, а сільське, навпаки, скорочується. Приріст цей відбувається не за рахунок народжуваності, а через міграцію з села до міста. Як правило, вона спричинена пошуками кращого життя та нових можливостей.

Але наші пострадянські міста часто не готові «перетравити» таку кількість містян, сформувати адекватну вимогам часу інфраструктуру та правильно спланувати свій простір. В результаті виникає цілий «букет» містобудівних проблем, які гостро проявлені в столиці та майже у всіх обласних центрах.

Проблема перша – невпорядкованість містобудівної документації. Генеральний план, детальні плани території та зонінг – це три кити, на які мусить спиратися влада будь-якого міста. І тут виникають серйозні труднощі, бо повного комплексу цих документів немає в її розпорядженні. В Києві, наприклад, діє Генплан ухвалений ще в 2002 році та спотворений численними точковими правками, які до нього вносили. Робили це на догоду окремим забудовникам, аби віддати їм ласі шматки столичної землі. Саме на основі Генплану мали б розроблятися детальні плани територій (ДПТ) та зонінг. Але в Києві все відбувається якраз навпаки – ДПТ розробляють і затверджують, не маючи цілісної картини розвитку міста. В результаті відбуваються численні нестиківки та конфлікти, коли в певних мікрорайонах хочуть реалізувати проєкти, що суперечать містобудівній логіці.

У Вінниці на перший погляд з Генпланом та зонінгом краще, але це оманливе враження. Бо так само, як і в Києві містобудівна документація стала заручником короткострокових інтересів міської влади та наближених до неї забудовників. Зокрема, до плану зонування території вносять зміни, які суперечать Генплану. А громадські слухання, що мають їх легітимізувати, скликають в ручному режимі так, аби там були присутні лише лояльні до влади люди. Проте, навіть це не завжди спрацьовує. Так нещодавно громадські слухання у Вінниці не погодили забудову на території заводу «Керамік» і тролейбусного депо.

Проблема друга – дисбаланс міського простору. Від СРСР нам у спадок дісталися міста, де існують так звані спальні райони та райони, куди мешканці їздять на роботу. Як правило, вони розведені між собою значними відстанями. У випадку Києва та Вінниці ще й розділені річками. В результаті маємо феномен маятникової міграції і це провокує колосальні щоденні затори. Наразі середньостатистичний киянин 10 діб свого життя проводить у заторах, дорога з дому на роботу займає більше години, а за рік-два на це вже витратимуть до трьох годин.

Транспортна інфраструктура катастрофічно відстає від потреб сучасного міста. Але навіть якби її будували оперативні, це навряд чи допомогло б. Ще один-два мости через Дніпро чи Південний Буг не вирішать проблеми. Туди просто перейдуть основні транспортні потоки, які скують їх в заторах. Єдиний вихід – це переміщення ділової активності в периферійні райони. Робочі місця повинні бути поруч з домом, щоб людина могла до них швидко дістатися. Так само треба потурбуватися й про соціальну, культурну і торгову інфраструктуру в межах пішохідної доступності.

У світі сьогодні шириться практика mixed use development – поєднання житлового, виробничого та комерційного секторів в одному просторі. Чи можливо це в українських містах? Так, якщо у влади буде продумана політика. Одним з ключових інструментів може стати ціна землі, коли її висока планка змусить забудовників залишити в спокої центральні квартали й перенести містобудівну активність на периферію. Крім того, нові окраїнні райони стануть більш привабливими для будівництва якщо туди попередньо проведуть інженерні комунікації та магістралі. Це буде запорукою успішного старту розвитку нових територій.

Проблем третя – криза агломерацій. Українські міста фізично розширюються і постає питання, як їм взаємодіяти з навколишніми поселеннями – селами та містами-супутниками. Ідеальним варіантом була б велика агломерація під егідою домінуючого міста. Але тут вступають в протиріччя інтереси місцевих влад, жодна з яких не хоче втрачати свої повноваження. До

чого це призводить добре видно на прикладі Києва, де час був втрачений і в комунікаціях місто-приміська зона запанував хаос. Наприклад, шлях з приміського Вишневого до столиці перетворився на пекло, оскільки міжміський простір забудували, не подбавши про розширення пропускної здатності доріг. Й мова не лише про транспорт, але й про школи та лікарні, яких катастрофічно не вистачає. В результаті знижується якість життя як в місті-метрополії, так і в містах-супутниках. Агломерації, хочемо ми того чи ні, сформується, але краще це зробити впорядковано і планомірно, ніж хаотично і безсистемно.

Таким чином, проблеми, які переживає містобудування в Україні, лежать на поверхні. Вони є хронічними та потребують втручання умілих управлінців, що дбають не про наступні вибори, а про наступні покоління (https://lb.ua/blog/vasyl_zernetskyi/488321_kriza_mistobuduvannya_.html). – 2021. – 01.07).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Василь Фурман, Член Ради НБУ, доктор економічних наук

Від стандартів до театру. Чому політична адженда неприйнятна для НБУ

Буквально за кілька днів до літніх парламентських канікул Верховна Рада прийняла важливі для розвитку фінансового сектору законодавчі зміни, які наблизили Україну до виконання умов Меморандуму про економічну та фінансову політику між Україною та МВФ.

Мова насамперед про закон щодо вдосконалення питань організації корпоративного управління в банках та інших питань функціонування банківської системи, прийняття якого є важливим для продовження співпраці з кредитором.

Окрім цього парламентарі прийняли Закон України «Про платіжні послуги». Він дозволить адаптувати законодавство України до стандартів ЄС та сформувати правове поле

для інтеграції платіжної системи України з платіжною системою ЄС.

В цей же день посилилися критичні коментарі на адресу Національного банку, у засобах масової інформації почали з'являтися публікації, що ставлять під сумнів дотримання в Національному банку принципів та стандартів корпоративного врядування, а частина колег з Департаменту ліцензування гучно заявила про своє звільнення.

Ці події відбулися впритул до річниці роботи на посаді Голови Національного банку Кирила Шевченка та у період політичного міжсезоння.

І дуже напрошується питання щодо наявності політичної складової цієї інформаційної кампанії.

На мою думку, важливо говорити не про особистості, які можуть мати власну думку щодо подій, які відбуваються, а про політику центрального банку та його інституційну роль у процесах трансформації держави. Адже працювати на інституцію – це не про власні інтереси та мотиви.

З цієї точки зору, всі важливі надбання реформ останніх років було збережено та успішно розвиваються: режим інфляційного таргетування, гнучке курсоутворення, міжнародні підходи та стандарти банківського регулювання та нагляду.

При цьому, за час роботи нового складу Правління НБУ відбувається ряд позитивних зрушень у банківській системі: відновлюється кредитування та зростають депозити у банківській системі, скорочується обсяг непрацюючих активів на балансах банків, налагоджена ефективна взаємодія Національного банку, Уряду та інших державних установ, виконуються державні програми з підтримки економіки, впроваджуються нові технологічні рішення в банківській системі.

Я особисто спілкуюся з багатьма керівниками великих банків в Україні і всі вони позитивно оцінюють політику Правління НБУ щодо реформ на банківському ринку за останній рік. Слід також відмітити значну роль НБУ в тому, як українська економіка та банківська система пережили наслідки кризи COVID-19.

Завдяки ефективній політиці НБУ протягом 2020-2021рр. було збережено фінансову стабільність в державі.

Після доволі театралізованого звільнення колег з Департаменту ліцензування у багатьох експертів, банкірів виникає питання: як буде працювати департамент ліцензування?

Департамент ліцензування продовжує працювати у штатному режимі і виконувати свої функції: забезпечувати безперервність процесів реєстрації та ліцензування банків, фінансових установ та інших юридичних осіб, здійснювати ліцензійні, узгоджувальні та реєстраційні дії на платіжному ринку тощо.

Нещодавно Департаменту ліцензування було збільшено штат – до 107 одиниць. Люди, які працюють у департаменті – професійні та висококваліфіковані, і вони взмозі забезпечити роботу департаменту без жодних дисбалансів.

Новий керівник Департаменту та керівники структурних підрозділів, що входять до його складу, будуть призначені відповідно до встановлених у Національному банку процедур.

Повністю підтримую слова колеги, члена ради НБУ Василя Горбала, який зазначив одному із видань, що «мотивація звільнення деяких працівників НБУ абсолютно не відповідає тому, що було написано у Facebook. Більшу частину з них просто використали у певних необґрунтованих діях політичного чи іншого характеру. Також дивує драматизм цієї команди, яка сама себе об'єднала у «команду мрії», але не знаю, чиєї мрії».

Конструктивна публічна дискусія довкола центрального банку має спиратися на обговорення політики регулятора, а не спланованих внутрішніх чвар та публічних інформаційних компаній (https://lb.ua/blog/vasyl_furman/488327_vid_standartiv_teatru_chomu.html).– 2021. – 01.07).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Михайло Поживанов, політик, громадський діяч, депутат Верховної Ради чотирьох скликань

Котилося колесо: як «прописати» в місті самокати та гіроскутери?

Пишу книгу про міста – виникнення, еволюцію, значення. Одна з головних думок: місто змогло розвинутися тоді, коли його мешканці (вчорашні сільські індивідуалісти) допетрали: виживати краще разом. Тобто в чомусь переступити через себе, коханого, і проголосити примат суспільного інтересу. Ні, тут не йдеться про соціалізм в радянському розумінні, коли все спільне і ніхто ні за що не відповідає. Йдеться про те, що, вимагаючи повагу до власного життєвого простору, варто не забувати, що у ближнього твого – такий самий простір.

Нині міста та містяни розвернулися на 180 градусів і впевнено крокують назад – до роз'єднаності та взаємної глухоти. Регрес добре спостерігати на прикладі монообільних засобів пересування, які заповнили міста – від старих добрих велосипедів до електросамокатів, гіроскутерів, моноколес. З одного боку, добрим є те, що вся ця колісна братія не працює на бензині, тобто не засмічує довколишній простір. Але з іншого, завдяки їй, хаосу значно побільшало. І це проблема не лише України. В Парижі італійку збив самокат – вона вдарилася головою об тротуар та померла. За аналогічним сценарієм події розгорталися і в Нью-Йорку: там від такого наїзду загинула акторка Ліза Бейнс.

Во Франції будуть штрафувати за катання на електросамокаті по тротуарам.

Але якщо в Парижі чи Нью-Йорку виникає проблема, це означає, що в Києві вона буде помножена в рази. Чому? Тому що наш соціум в принципі не навчений поваги до інших. І якщо на Заході іще можливе покарання для порушників, то в Україні ніхто не шукатиме гонщика, який наїхав на вашу дитину (якщо тільки ця дитина не носить гучне прізвище). То що робити, запитаєте ви. Якщо не вдається відростити совість як запобіжник хамського ставлення до оточуючих, слід вживати адміністративні заходи. Але спочатку необхідно дати правове визначення того, чим є їзда містом на легкому електротранспорті.

Проблема в тому, що визначення таких понять, як моноколесо, електросамокат,

гіроскутер правила дорожнього руху не містять. Тому зараз, щоб хоч якось зрозуміти, як регулюється використання цих новітніх транспортних засобів, потрібно розбиратися із їхньою потужністю. Сігвей і гіроборд можна віднести до категорії А1 (мопеди, моторолери та інші двоколісні транспортні засоби, які мають двигун з робочим об'ємом до 50 куб. сантиметрів і електродвигун потужністю до 4 кВт). Якщо потужність електродвигуна таких транспортних засобів перевищує 3 кВт, вони належать до механічних транспортних засобів.

Електросамокати з потужністю електродвигуна від 3 до 4 кВт уже прирівнюються до мопедів. Утім, щоб керувати мопедом, потрібно отримати водійські права, тоді як від власників електросамокатів цього не вимагають. Їм достатньо мати при собі документ на транспортний засіб, де зазначено потужність електродвигуна. А от моноколеса взагалі не підпадають під жодну категорію транспортних засобів. Виходить, що людина на ньому – пішохід?

Та головне тут не в тому, аби підібрати правильні слова. Головне, що портативний транспорт не надто добре вписується у сучасну дорожню ситуацію в Україні. На проїжджій частині власник гіроскутера, моноколеса або електросамоката ризикує потрапити під колеса авто, а на тротуарі становить небезпеку вже для пішоходів. Через нещасні випадки такі транспортні засоби вже почали забороняти у багатьох країнах. За використання гіробордів та сігвейів в центрі міст штрафують у Нідерландах і Чехії. Деякі міста США теж вирішили ввести обмеження. Частина європейських міст заборонили рух гіроскутерів в громадських місцях. Окрім того, за кордоном на них не можна виїжджати на дорогу.

Проте заборонити щось, що вже встигло сподобатися людям, завжди непросто. За час локдауну і за умов зупиненого муніципального транспорту (зупиняли його далеко не скрізь, але в Києві таке було двічі) до електроколес всі звикли. До того ж, для українців, які не мають власних авто, цей вид транспорту дуже вигідний: він дешевий та зручний. Бо навіть якщо їхати на орендованому самокаті, це

вийде в рази дешевше, ніж у таксі. А «іграшка» такого штибу, придбана у власність, дозволить «відбити» вкладені у неї кошти досить скоро.

Щоб внести у ситуацію бодай якусь ясність, Верховна Рада зробила спробу врегулювати це питання. У вересні 2020-го було прийнято за основу законопроект № 3023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки окремих категорій учасників дорожнього руху (користувачів персонального легкого електротранспорту, велосипедистів та пішоходів)». Проектом цим, який здійняв шквал критики, пропонували прибрати користувачів е-транспортів із тротуарів.

Натомість їх хотіли «переселити» на велодоріжки, краї проїжджих частин доріг, вулиць та узбіччя. Окрім того, користувачів електротранспорту хотіли зобов'язати у темну пору доби вмикати ліхтарик (фару) та виділяти себе на дорозі за допомогою світлоповертальних елементів, що закріплюються на зовнішньому одязі або в інший спосіб. Про швидкість пересування, вікові характеристики, поділ самокатів на легкі та важкі в законопроекті не йшлося.

Теоретично законодавче регулювання електротранспорту могло б суттєво полегшити життя його власникам і правоохоронцям. Та який від цього сенс, якщо не вирішеною на найближчі роки лишається проблема інфраструктури? Щороку міська влада звітує про облаштування нових велодоріжок, але будують їх кволими темпами, і тієї кількості, яку ми маємо на сьогодні, для зручності руху велосипедів та електротранспорту недостатньо.

Велосипедисти, які їздять столицею, з власного досвіду знають, яке це випробування. За 11 місяців минулого року правоохоронці зафіксували 2 097 наїздів на велосипедистів, з цієї кількості – 210 смертей та 1546 травмованих. Щодо велодоріжок, то на них часто паркують авто, з них можуть торгувати, на додачу, цими доріжками пересуваються пішоходи. Тож навіть, якщо закон щодо персонального легкого електротранспорту приймуть, державі паралельно доведеться всерйоз працювати над розвитком інфраструктури.

Колись мер Боготи (столиці Колумбії) Енріке Пеньялос, який замість інвестицій в автомобільні дороги зосередився на розбудові пішохідних зон, велодоріжок та скверів, сказав прикметну фразу. «Кожен громадянин, який їздить на велосипеді за \$30, так само важливий, як громадянин, який їде на автомобілі за \$30 000». Іншими словами, велосипед – це символ не тільки екологічності та здорового способу життя, але й соціальної справедливості та навіть демократії. Такий підхід мав би заохочувати владу розвивати монообільну інфраструктуру, але таке бажання у неї, на жаль, відсутнє.

Останні новини з офіційних кабінетів, які мені довелося читати на цю тему, зводяться до прес-релізу КМДА. В ньому мовиться про те, що столична влада підписала меморандум про співпрацю з операторами послуг прокату електросамокатів Києва. Але цей документ анітрохи не вирішує проблему, хоча й полегшує життя надавачам послуг. Бо, згідно із меморандумом, Київ буде поділено на зони, де не можна залишати прокатні самокати, де не можна ними користуватися, і де можна робити як перше, так і друге. Щоправда, операторів цього ринку хочуть змусити відшкодовувати збитки, якщо людина травмувалася на їхньому самокаті через його технічний стан. Це операторам подобається вже менше, як і участь у розробці інтерактивних карт міста з відзначенням на них прокатних самокатів.

Але тут ми знову повертаємося до того, про що йшлося вище: страхування від нещасних випадків (що саме по собі є ідеєю доброю) ніяк не вирішує проблему інфраструктури. А саме від цього треба танцювати. Бо який сенс в інтерактивних мапах, якщо користувачам ніде вигулювати свій самокат? Варіантів, таким чином, як і раніше залишається два: аби лізти на проїжджу частину під колеса автівок, або їхати тротуаром, загрожуючи небезпекою пішоходам.

В комплекті з інфраструктурою повинна йти ще така річ, як розмежування швидкісних потоків. Ідеально, щоб у кожного з учасників руху була своя зона. Але якщо дати кожному по окремій доріжці – це утопія, давайте почнемо

хоча б з велодоріжок, якими, зрештою, можуть їхати і електросамокати (бо швидкість у них подібна, від 10 до 25 км/год). Нагадаю, що згідно із державними будівельними нормами (ДБН), які набрали чинності з вересня 2018 року, всі вулиці, які мають шість смуг руху, тобто по три смуги руху в кожному напрямку, повинні мати велодоріжки з обох сторін, мінімум по два метри. Для цього треба реконструювати проїжджу частину та нанести на неї відповідну розмітку – чим це не першочергове завдання для мера?

А коли ми дамо собі раду з інфраструктурою хоча б у такий спосіб, можна буде обговорити ще два супутніх завдання. Перше: добре з'ясувати правила дорожнього руху (і це стосується всіх, навіть пішоходів). І друге: навчитися бути одним до одного добрішими. Менш конфліктними та менш агресивними. Це простіше, аніж виділити велодоріжку. І точно не потребує ніяких коштів, хоча й само по собі безцінне. Ми ж можемо це зробити, чи не так? Чи винахід електросамокату відкинув нас на шкалі еволюції далеко назад – туди, де всі конфлікти вирішувалися камінням та дубиною? (https://lb.ua/blog/mykhaylo_pozhyvanov/488459_kotilosya_koleso_yak_propisati.html). – 2021. – 02.07).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Юрій Бауман, адвокат, керуючий партнер Адвокатського об'єднання «Бауман Кондратюк»

Ринок землі: політична гра на юридичному підґрунті найважливішого питання

Мораторій на продаж землі в Україні діяв з 1992 року. На початку своєї незалежності держава Україна дала громадянам землі сільськогосподарського призначення, якими люди могли користуватися, здавати в оренду, але право відчужувати землю було обмежено. Тобто, продати чи подарувати пай не було законної можливості.

Відтак, в Україні почав формуватися тіньовий ринок землі: створювалися різні

«схеми» по набуттю у власність земель сільськогосподарського призначення, а бізнес активно використовував рішення судів для легалізації права власності на такі землі.

Наприклад, однією зі схем обходу мораторію було укладення договорів міні. Цим надавалася можливість обмінювати земельні ділянки з різним цільовим призначенням, різних розмірів, навіть одну земельну ділянку на кілька та земельні ділянки різних площ. Обмін «мораторної» земельної ділянки виводив її з мораторного статусу, оскільки вона була придбана за цивільним правочином, а не отримана від держави, як власником паю.

З часом, велика кількість людей перестали бути фактичними власниками своїх земельних ділянок, хоча, де-юре, ними і залишалися. Звісно, що це питання за роки незалежності набуло складного політико-правового значення.

У 2018 році Європейський суд з прав людини у своєму рішенні по справі «Зеленчук і Цицюра проти України» (Заяви N 846/16 та N 1075/16) чітко вказав, що «мораторій на обіг земель сільськогосподарського призначення в Україні порушує право власності громадян на майно, гарантоване статтею 1 Протоколу № 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод».

Також, мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення був і предметом розгляду Великої Палати Верховного Суду (рішення у справі № 227/1506/18 від 15.05.2019) за позовом Костянтинівської місцевої прокуратури Донецької області. За результати розгляду справи суд зазначив, що «встановлена Перехідними положеннями Земельного Кодексу України заборона відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення передбачала винятки, одним з яких була можливість обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону, а не земельної частки (паю) на іншу земельну частку (пай)».

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» №2178-10 був топ-темою минулого політичного

року і у березні 2020 року був, нарешті, ухвалений Парламентом.

31 липня 2021 року в Україні запустився ринок землі: громадянам дозволили вільно купувати та продавати землі сільськогосподарського призначення, які належать їм на праві приватної власності. Тільки за 1 липня уклали загалом 61 угоду з купівлі-продажу земель с/г призначення, з яких лише три підпали під мораторій. Про це повідомив міністр аграрної політики Роман Лещенко під час свого виступу у Верховній Раді 2 липня 2021 р.

Варто відзначити, що з 1 липня землі сільськогосподарського призначення зможуть купувати тільки фізичні особи – громадяни України, причому, максимальний розмір земельної ділянки, встановлений законодавством – 100 га на людину, а з 1 січня 2024 року купувати землю дозволять українським юридичним особам у концентрації не більше 10 тис. га за умови, що вони створені і зареєстровані за законодавством України, а засновниками є лише громадяни України. Ціна продажу ділянок с/г призначення не може бути нижчою від їхньої нормативної грошової оцінки, і така норма діятиме до 1 січня 2030 року.

Положення Закону наводилися та цитувалися в ЗМІ вже сотні разів, а тому, більш цікавим є інше законодавство України, що регулює ринок землі.

Відповідно до частини шостої статті 130 Земельного кодексу України «не допускається набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення за відплатними договорами у разі відсутності у набувача права власності документів, які підтверджують джерела походження коштів або інших активів, за рахунок яких набувається таке право». При цьому, законодавцем не встановлено перелік документів, які можуть підтверджувати джерела походження коштів або інших активів; не вказано, ким та в якому порядку приймається рішення про те, що джерела походження визнаються підтвердженими.

Окремим питанням є продаж державної землі через аукціони, які також були запущені одночасно з запуском «ринку землі». Так,

Парламентом був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів з продажу земельних ділянок і придбання права користування ними через електронні аукціони», який був опублікований 25 червня 2021 р.

Закон передбачає, що торги будуть здійснюватися тільки онлайн. Подача документів, реєстрація, участь, передбачені з будь-якої точки, інформація про аукціон і лоти буде загальною доступною. За задумом авторів закону, організатори торгів не зможуть зловживати правами учасників. Передбачається, що інформація про учасників до завершення аукціону буде конфіденційною. Торгуватися зможуть не менше двох осіб, а Гарантійний внесок аукціону складе від 30% від стартової ціни. Торги проходять у три раунди: один раунд – одне підвищення ставки. Мінімальний крок визначено не менше 1% від стартової ціни лота.

Утім, практика проведення аукціонів в Україні, є специфічною. Добре відомо, що при реалізації майна в рамках виконавчих проваджень, на торги заходять взаємопов'язані особи, які розіграють лот під потрібними покупцями.

На даний час законодавство не містить ефективних запобіжників, які б унеможливили проведення земельних аукціонів під потрібний результат.

При всьому цьому ще виникає питання: чи завершилася політична гра навколо питання відкриття ринку землі?

У травні 2020 року в Конституційний суд України прийшло два подання від народних депутатів, які об'єднали в одне провадження. 3 червня 2021 р. КСУ розпочав розгляд справу про неконституційність Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення» №2178-10».

Як зазначають народні депутати України у Конституційному поданні щодо відповідності Конституції України (конституційності) даного закону України та окремих положень Земельного кодексу України:

процедура розгляду та прийняття парламентом рішень щодо поправок та пропозицій до законопроекту №2178-10 здійснювалася з порушенням принципів, визначених статтею 91 Конституції України;

системний аналіз положень Конституції України засвідчує, що власниками земель сільськогосподарського призначення можуть бути виключно громадяни України;

лише Український народ наділений правом прийняти рішення про розпорядження таким об'єктом права власності як земля, а не Верховна Рада України, яка такими повноваженнями не наділена.

Фактично, основною політичною вимогою ініціаторів подання до Конституційного суду України є те, щоб доля земельної реформи вирішувалася на всеукраїнському референдумі.

Політичні ігри навколо Конституційного суду України та внутрішні розлади в самому суді роблять рішення у справі щодо земельної реформи абсолютно не прогнозованим та непередбачуваним.

Відтак, рішення Конституційного Суду України може бути політичним гамбітом на українській шаховій дошці (https://lb.ua/blog/yurii_bauman/488627_rinok_zemli_politichna_gra.html). – 2021. – 05.07).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Олександр Борняков, заступник міністра цифрової трансформації

Дія City. Навіщо спецрежим IT-бізнесу, державі та самим айтішникам

IT-галузь України останнє десятиріччя демонструє, мабуть, найвищі показники зростання в порівнянні з іншими секторами української економіки. Велика кількість талановитих, кваліфікованих фахівців та спрощена система оподаткування, яка активно використовується IT-компаніями, дозволили індустрії вийти на лідируючі позиції з експорту товарів і послуг та забезпечити майже 4% ВВП країни. Резонно, що сьогодні у багатьох виникає питання, навіщо галузі зміни? Для чого наразі

держава вийшла з ініціативою запровадити спеціальний правовий і податковий режим для IT-галузі Дія City, якщо індустрія і так прекрасно себе почуває? Спробую пояснити.

Про ідею Дія City

Сьогодні багато країн з розвинутою економікою запроваджують спеціальні режими для IT-галузі, прагнучи створити найкращі умови для високотехнологічного бізнесу. Ця тенденція зрозуміла, оскільки увесь світ цифровізується, IT-галузь динамічно зростає, приваблюючи інвесторів та достатньо великі фінансові ресурси. Таких режимів нараховується більше 4 тисяч. Не виключення – сусідні з Україною держави.

Саме ці процеси стали одним із факторів, чому виникла ідея запровадження спецрежиму Дія City. Ми розуміємо, якщо Україна не буде слідувати світовим тенденціям, то вона і надалі залишатиметься сировинним постачальником, а не виробником високотехнологічного продукту, нас обходитимуть стороною інвестори.

Запроваджуючи спецрежим, ми хочемо запропонувати не зміни, а додаткову можливість розвитку. Умови, у яких досі працює індустрія, залишатимуться стабільними. Схема співпраці з ФОП довела свою ефективність і працюватиме надалі. Ми прагнемо, аби було комфортно усім: і резидентам, і нерезидентам спецрежиму.

Є багато компаній, які з певних причин не можуть користуватись спрощеною системою оподаткування і, сплачуючи податки за загальною системою, мають досить велике податкове навантаження. Окрім цього, є компанії, котрі хочуть залучити інвестиції, але через ФОП-схеми не можуть, наприклад, вийти на міжнародні фондові ринки, бо їхня корпоративна структура не зрозуміла інвестору. Саме цим компаніям буде цікавий режим Дія City, адже він пропонує низькі податки і, водночас, можливість побудувати прозору корпоративну структуру за допомогою гіг-контрактів.

Законодавчо вже закріплено, що вступ до Дія City – добровільний. Ніхто не зможе змусити до резидентства у спецрежимі.

Про податкові особливості спецрежиму

Ми порівняли податкові ставки різних країн – Дія City інтегрує одні з найкращих умов

для ІТ. Так ось, при окладі у \$3000 в Білорусі фахівець отримує на руки \$2580, а витрати підприємства складають \$3175. У Польщі – \$2140 при затратах компанії у \$3614, у Дія Сіті – \$2756 і \$3000 відповідно.

Дія Сіті передбачає наступні ставки податків для співробітників компаній-резидентів: ПДФО – 5%, ЄСВ – 22% від мінімальної зарплати і 1,5% військовий збір. Тобто податкове навантаження практично буде аналогічним тому, яке сьогодні мають ФОП. Виключення – військовий збір, який сплачує уся країна, крім фізичних осіб-підприємців. І це, як на мене, невелика плата за можливість жити в мирній країні. Цей податок діятиме лише на період військової реформи. По її завершенню, податки в Дія Сіті будуть аналогічні ФОП. Якщо говорити мовою цифр, то ІТ-ФОП, який отримає прибуток у розмірі 100 000 грн, заплатить 5 000 грн єдиного податку та 1320 грн – ЄСВ. Потенційний спеціаліст, який працюватиме у компанії-резиденті Дія Сіті, з тієї ж суми заплатить 5 000 грн ПДФО, 1500 грн військового збору і 1320 грн – ЄСВ.

Порівнюючи ставки податків Дія Сіті із загальною системою оподаткування, то навантаження на умовного співробітника із зарплатою в 100 000 грн складе 39 300 грн. В Дія Сіті – 7 820 грн. Різниця відчутна.

З першого погляду може здаватися, що спецрежим через військовий збір програє ФОП, однак це не так. Найперше, гіг-спеціалісти на відміну від “спроценців” матимуть соціальні гарантії, а це оплачувана відпустка (мінімум 17 робочих днів), лікарняний, декретна відпустка на мінімум 70 днів, неможливість накладання матеріальних штрафів або зменшення розміру винагороди. У разі, якщо компанія запропонує релокацію гіг-спеціаліста, вона покриє витрати, пов’язані з переїздом.

Окрім цього, зменшаться витрати на адміністрування ФОП. Відпаде необхідність утримувати величезний штат бухгалтерів та інших спеціалістів.

Ще раз хочу підкреслити. Не буде жодної заборони співпраці з ФОП. По-перше, для тих, хто не виявить бажання вступати у Дія Сіті,

взагалі нічого не зміниться. Що стосується резидентів спецрежиму, то вони зможуть вибирати, який податок платити – на прибуток (18%) чи на виведений капітал за ставкою 9%. Обмеження співпраці з фізичними особами-підприємцями будуть стосуватися лише тих, хто вибере ПнВК. Якщо їхні виплати ФОП будуть більші 20% від усіх витрат, то вищі ліміту суми оподатковуватимуться ПнВК у розмірі 9%. У той же час встановлено перехідний період для запровадження цієї норми – до 2024 року жодних обмежень, у 2024 році – виплати не повинні перевищувати 50% витрат. Тобто вона запрацює на повну з 2025 року. Щоб всі мали змогу комфортно адаптуватися та звикнути до нових умов.

Дія Сіті також запропонує певні податкові преференції для інвесторів. Наприклад, буде звільнено від оподаткування дивіденди, які виплачуються не частіше ніж раз на 2 роки. Також не оподатковуватиметься дохід від продажу частки у компанії-резиденті, якщо вона була у власності не менше року. Буде запроваджено податкову знижку для фізосіб у разі придбання частки в компанії-стартапі, що є резидентом Дія Сіті. Усі ці механізми дозволять ІТ-компаніям активніше залучати інвестиції для масштабування і розвитку.

Уже сьогодні плани України запровадити спецрежим для ІТ-компаній стимулюють прихід іноземних гравців. Це позитивно впливає на ринок, і не лише з точки зору створення додаткових робочих місць та інвестицій. Збільшення конкуренції призводить до зростання зарплат українських ІТ-фахівців.

Дія Сіті створює комфортні умови не лише для діючих гравців, а й для стартапів. Завдяки низьким податкам, прозорій корпоративній структурі, інвестиційним інструментам їм буде простіше залучати інвестиції, масштабувати свій бізнес.

Про зміни у концепції

Розробляючи Дія Сіті, ми, насамперед, враховували той факт, що айтішники – мобільні, і при погіршенні умов на Батьківщині, легко можуть переїхати в іншу країну. Сьогодні релокація за кордон – не завжди успішний кейс, оскільки вартість життя там може бути на

порядок вищою, ніж в Україні. І ми зацікавлені, щоб у спеціалістів не було приводу для переїзду в інші країни.

Аби спецрежим був комфортним для бізнесу та успішним для держави, ми залучили до його розробки ІТ-спільноту, слідуємо за сприйняттям тих чи інших норм концепції ІТ-спеціалістами у соцмережах, проводимо постійні зустрічі, як з бізнес-асоціаціями, так і з компаніями. Саме тому від початку зародження ідеї і до сьогодні Дія City зазнав значних змін. Найважливіші з них:

- відмінено норму щодо запровадження договорів про непереманювання – правка буде внесена між першим та другим читанням;
- передбачена формальна процедура набуття статусу резидента Дія City;
- суттєво звужено повноваження Мінцифри. Міністерство фактично констатуватиме відповідність компанії вимогам резидентства;
- розширено та деталізовано перелік дозволених в рамках Дія City видів діяльності, окрім діяльності дата-центрів;
- відсутня норма про оцінку плану реалізації стартап-проектів;
- виключено обов'язкове об'єднання резидентів у Організацію резидентів.

Сьогодні в соцмережах також можна часто зустріти твердження, що Дія City забороняє зовнішньоекономічну діяльність. Ми ніколи навіть не розглядали такої можливості, не кажучи вже про закладення відповідної норми у законопроекти про Дія City. Якщо проаналізувати всі законопроекти – ви ніде не знайдете такої норми, чи навіть натяку на неї.

Наразі базовий законопроект про Дія City №4303 та податковий №5376 готуються до другого читання. Ми активно комунікуємо з галуззю, щоб врахувати усі конструктивні побажання, пропозиції та зауваження. Сподіваємось, що документи будуть затверджені на поточній сесії парламенту. Після цього буде розроблена відповідна підзаконна база. Загалом ми очікуємо на перших резидентів Дія City на початку наступного року.

Зрозуміло, що, як все нове, суспільство сприймає Дія City з певною пересторогою. Але, зважаючи на успішний досвід багатьох

країн, який ми використали при створенні концепції, впевнений, такий інструмент необхідний Україні, щоб стати країною високих технологій, стартапів та комфортних умов для ведення бізнесу (https://lb.ua/blog/oleksandr_borniakov/488678_diya_city_navishcho_spetsrezhim.html). – 2021. – 06.07).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Анатолій Шумський. заступник голови «Центру розвитку земельних правовідносин в Україні»

Чи загрожує ринок землі створенням «феодалних князівств», або поля маркіза де Карабаса

Ринок землі та земельна реформа в Україні стартують з 1 липня 2021 року – вступає в дію закон № 552-IX про обіг земель сільськогосподарського призначення. Втім, чи запропонований урядом механізм контролю за концентрацією сільськогосподарських земель та чи виростуть «феодалні князівства» в умовах вільного ринку землі? Це одні з головних побоювань, які висловлювали українці напередодні запровадження ринку землі. Повторю його ще раз – внаслідок некерованого накопичення земельних ресурсів будуть створені удільні князівства, контрольовані однією людиною або обмеженою групою осіб.

В умовах формування таких теоретичних латифундій у масштабі ОТГ або навіть району може скластися ситуація, за якої по більшості ключових питань не буде альтернатив, а система стримувань і противаг не працюватиме.

Відповіддю на ці побоювання, а також заходом забезпечення економічної конкурентності стало запровадження обмежень на концентрацію землі в одних руках, яке на першому етапі становитиме лише 100 га. Це понадконсервативний ліміт, більш жорсткий, ніж у більшості країн Євросоюзу, але ця перестраховка – невелика ціна за спокій людей і соціальну стабільність.

Але найсуворіший, нехай навіть законодавчо закріплений параметр має все ж таки

теоретичний характер. Важливіше, чи буде він дотриманий на практиці, точніше – чи все зробив законодавець, щоб унеможливити його порушення.

З огляду на те, що йдеться про один з найбільш чутливих параметрів земельної реформи, механізм контролю за концентрацією є одним з ключових положень з усього земельного законодавчого пакета.

Правила «перевірки на гектари» закріплені в ухваленій 16 червня постанові Кабміну.

Цей Порядок – дорожня карта, за якою буде проводитися перевірка майбутніх землевласників.

Відповідальність перевіряти набувача земельної ділянки на дотримання вимог ст. 130 Земельного кодексу, в якій перераховані обмеження щодо покупців, покладена на нотаріусів. На перший погляд такий вибір може здатися дивним (чому не держорган?), але при ближчому розгляді він є цілком логічним.

Нотаріальне посвідчення – це обов'язковий етап угоди, тому сторони за замовчанням звертаються до нотаріусів. Плюс для нотаріусів уже відкрито максимальну кількість реєстрів, крім тих, що стосуються національної безпеки, і немає необхідності починати і проходити процедуру надання доступу до них новому суб'єкту.

До того ж нотаріуси і до відкриття ринку землі виконували низку подібних функцій – перевіряли автентичність підписів, відповідність законодавству, правосуб'єктність і виключали фіктивність угод.

Також важливо, що в Україні, згідно з даними Єдиного реєстру нотаріусів, 5739 приватних нотаріусів та 753 державні нотаріальні контори, і вони відносно рівномірно розосереджені по всіх регіонах, що знову ж таки полегшує доступ до них для всіх сторін угоди.

Таким чином, до вибору гарантів дотримання концентрації питань немає, але є кілька зауважень до самої процедури.

По-перше, розглянемо ситуацію, за якої нотаріус при оформленні угоди з'ясував, що покупець за якимись критеріями не відповідає закріпленим в законодавстві вимогам. Що йому робити далі – незрозуміло. Порядок

не закріплює зобов'язання нотаріуса в разі виявлення суперечностей відмовити в реєстрації і блокувати угоду.

Так, це здається цілком очевидним, тим більше, що зміни в законі «Про нотаріат» вимогу про відмову в реєстрації як раз закріплюють. Але треба врахувати, що для недобросовісних учасників ринку будь-яка нестиківка і найменша прогалина в законодавстві буде приводом для зловживань. А зараз, якщо керуватися виключно документом Кабміну – а це передбачається, оскільки він задуманий як прикладний, то виходить, що обов'язки нотаріуса в частині перевірки покупця зводяться до збору даних, заповнення анкети в двох примірниках, один з яких віддається клієнту, а другий залишається в архіві. І все.

Ще один суперечливий момент – виключення з числа покупців громадян держави-агресора. Зараз це виглядає так, що ви показуєте паспорт громадянина України, а нотаріус не ставить зайвих запитань, вірячи вам на слово, що у вас немає жодного іншого громадянства. Але, як відомо, серед багатих і надбагатих людей багато осіб з подвійним громадянством, і також не викликає сумніву, що саме вони можуть бути в першій хвилі покупців землі. А сито, через яке пропонується їх просівати – в кращому разі просто опитування, тобто не найнадійніший метод.

Прогалиною виглядає і те, що нотаріус не зобов'язаний інформувати профільний держорган з контролю і охорони земель щодо проведення угод. Водночас такий обмін даними, по-перше, підвищив би інформованість, а по-друге – дозволив би уникнути дублювання функцій контролю і паралельності частини процесів.

Але, звичайно, найбільш ключовий момент – це перевірка кінцевих бенефіціарів угоди. Оскільки в Україні немає реєстру пов'язаних осіб, то жоден найчесніший нотаріус просто не в змозі встановити, що умовно п'ять ділянок купують в інтересах однієї людини.

З огляду на те, як зараз (не)вирішується проблема випадків подвійної реєстрації прав на землю, то немає сумнівів, що ця практика може торкнутися і угод купівлі/продажу.

Швидше за все, відсутність якісних даних буде компенсуватись якоюсь формою розписки про те, що покупець не є непрямим власником інших сільськогосподарських земель, що сумарно перевищують ліміт в 100 га. Це юридично знімає відповідальність з нотаріуса, але не вирішує проблему контролю за концентрацією. І як бути в разі зміни цільового призначення ділянки? Була сільгоспземля, а стала, наприклад, під приватну забудову – чи буде вона враховуватись у 100 га?

У частині юросіб ситуація ще більш заплутана, оскільки законодавець вимагає запитувати у них відомості про структуру власності, але сама форма надання таких відомостей не затверджена.

Ця проблема неактуальна до 2024 року, і є час для її виправлення, але також факт, що механізм контролю за концентрацією в нинішньому його вигляді має низку ризиків і неврахованих моментів.

Хоча в цілому, треба визнати, документ здається робочим.

Крім того, я впевнений, що навіть за наявності лазівок у законодавстві навряд чи буде вал охочих ними скористатися – принаймні зараз, коли на кону лоти по 100 га. Історії про феодальні князівства, які якийсь олігарх скрупульозно формує, скуповуючи по сто гектарів – це щось з міських легенд і політичних гасел. По-перше, навіщо олігарху вотчина в 500 га в Житомирській області. По-друге, якщо вже така потрібна, то простіше почекати збільшення лімітів і не дрібнити. І по-третє, при належних знаннях оренда може бути надійним інструментом, що дає майже всі переваги власності, а відповідальності вимагає набагато менше.

Виходячи з практики, яку я спостерігав за рік, що передував запуску ринку землі, саме в напрямку впорядкування орендних відносин і працював великий бізнес. Масово «агентами» холдингів проводилися аудити земельних банків, відтиналися зайве, були легалізовані самозахоплення, сумнівні угоди спішно підчищалися. Тобто великі гравці пішли легальним шляхом і навряд чи будуть влаштовувати земельні каруселі. А дрібні

навряд чи мають бажання і ресурси, щоб перевірити масштабні схеми.

І нарешті ще один фактор, що обмежує масову скупку – це не завжди адекватна оцінка пайовиками своєї земельної власності. Роки мораторію і нагнітання політичної істерики привели до того, що багато власників плутають поняття цінності землі, а вона, безсумнівно, величезна, оскільки це не тільки ресурс, але і територія, та її ціни. Остання якраз може розчарувати власників, і вони будуть вичікувати, поки ринкові розцінки, що на старті ринку навряд чи становитимуть більше ніж \$1-2 тис. за гектар, зростуть до бажаного ними рівня. А станеться це дуже не скоро (<https://agropolit.com/blog/480-chi-zagrojuye-rinok-zemli-stvorenniyam-feodalnih-knyazivstv-abo-polya-markiza-de-karabasa>).–2021. – 30.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Сергій Пархоменко, директор Центру рівнішньополітичних досліджень ОПАД

Закон про корінні народи України – крок до членства в НАТО і ЄС

В рамках саміту Північноатлантичного Альянсу було видано комюніке, частина якого стосувалася України. Ключовим меседжем стосовно нашої держави став меседж щодо необхідності впровадження низку реформ через механізм Річної національної програми під егідою Комісії Україна-НАТО.

РНП є своєрідною «дорожньою картою» впровадження практичних кроків з гармонізації українського законодавства з країнами НАТО (і ЄС також!), впровадження принципів та стандартів Альянсу не лише в сфері оборони та національної безпеки, але й в політичній галузі, галузі судочинства, економіки, етнонаціональної політики, антикорупційної політики, правоохоронної системи тощо.

Одним з пунктів Річної національної програми під егідою Комісії Україна-НАТО, підписаної Президентом в травня 2021 р., є в

тому числі й питання вдосконалення політики стосовно корінних народів (кримських татар, караїмів, кримчаків). Так, Ціль РНП 1.3.3. озвучена наступним чином «Створено умови для побудови гармонійного суспільства з урахуванням етнокультурних потреб корінних народів та національних меншин відповідно до стандартів Європейського Союзу».

В РНП-2021 вказано, що протягом року треба здійснити наступні заходи:

Розробити пропозиції щодо удосконалення законодавства у сфері етнополітики у рамках засідань Експертної ради з питань етнополітики, Ради етнонаціональних організацій України, міжвідомчої робочої групи з питань розроблення законодавства у сфері міжнаціональних відносин та захисту прав національних меншин України; Здійснити культурно-просвітницькі, інформаційні та інші заходи, спрямовані на підтримку національних меншин та корінних народів України.

Також закон про корінні народи потрібен для руху в напрямку набуття членства в Європейському Союзі. Не лише в РНП-2021 вказано про це, але й в пункті 60 Резолюції Європарламенту про виконання Угоди про асоціацію з Україною. Там, зокрема, наголошено на необхідності привернення уваги питанню захисту кримськотатарського народу, законодавства про корінні народи, статусу кримськотатарського народу як корінного.

Власне, влада вже зробила в цьому напрямку перший крок: Президент подав до Верховної Ради України проект закону «Про корінні народи України», й цей проект було схвалено профільним комітетом ВР і запропоновано внести його в порядок денний поточної сесії парламенту.

Залишилося зовсім небагато: включити його до порядку денного пленарного засідання й проголосувати. Сподіваємося, депутатам і президенту вистачить політичної волі аби прийняти закон про корінні народи і таким чином виконати одну з цілей, окреслених «дорожньою картою» – РНП-2021 р. Як вірно зазначив у своєму відеоблозі керівник Кримськотатарського ресурсного центру Ескендер Барієв, «Закон про корінні народи –

це тест на патріотизм для депутатів Верховної Ради України».

Не варто недооцінювати важливість цього законопроекту, адже він не лише сприяє виконанню «домашнього завдання» на шляху України до отримання ПДЧ. Справа не лише в тому, що питання захисту прав різних етнонаціональних груп є частиною політики країн Євросоюзу і НАТО. Є ще один важливий момент: закон про корінні народи ламає парадигму російського імперського проекту. На тому тижні в Москві зчинилася справжня паніка через проект закону про корінні народи (а сам Кремль корінні народи РФ захищати не дуже то й збирається, більше того, кримських татар ніхто в Росії не планував корінним народом визнавати). В своїй істеричній реакції російські депутати дійшли до того, що на офіційному рівні практично відмовили в праві на власну державу ... самим росіянам (русским). Ось так український законопроект «поплутав всі карти» державі-агресору й щодо Криму, й щодо перспектив поширення «рускомірської» ідеології.

Крім того, не варто забувати, що законопроект плутає й «карти» тим російським технологам, які намагаються посварити між собою українців та представників корінних народів. Завдяки закону (сподіваюся, він таким скоро стане), кримські татари, караїми, кримчаки будуть повністю інтегровані в український державний і суспільний механізми. Так що всі аргументи окупантів, що «кримські татари не повинні підтримувати українську державу, бо вона не піклується про їх права» або що «українці не повинні підтримувати кримських татар, бо вони хочуть бути не частиною України, а частиною Туреччини» розбиваються об «скелю» майбутнього Закону.

Сподіваємося, нашим політикам вдасться зробити вирішальний крок для прийняття та подальшої імплементації закону про корінні народи України. Адже цей закон – це крок до ПДЧ в НАТО, крок до деокупації Криму і крок до руйнації ідеології «руського міра» (https://censor.net/ru/blogs/3272124/zakon_pro_korinni_narody_ukrayiny_krok_do_chlenstva_v_nato_i_yes). – 2021. – 17.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Яковлева Неллі, народний депутат, заступник голови Комітету, голова підкомітету з питань гендерної рівності і недискримінації Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин

Яким має бути правосуддя перехідного періоду для України?

Історія війн підтверджує, що перші постріли зброї нерідко застають людей і навіть держави зненацька. Але чи часто так відбувається, щоб зненацька настав мир?

Можливо, історики знайдуть такі приклади, але це точно не про Україну. Отже, маємо готуватися заздалегідь до закінчення збройного конфлікту на тих умовах, які влаштовують Україну. Коли тиша на лінії зіткнення буде вже тривалою, а переговори щодо відновлення територіальної цілісності результативними, кожен із громадян України, кожна державна інституція, загалом усе суспільство повинні мати чітку дорожню карту переходу від фази врегулювання конфлікту до фази миробудівництва. Тому здаються логічними завдання з активізації процесу мирного врегулювання ситуації в Донецькій і Луганській областях, окреслені Президентом Зеленським в його Указі від 02.06.2021 р. Надважливим аспектом цього врегулювання є саме необхідність запровадження на звільнених територіях правосуддя перехідного періоду. Відповідні профільні законопроекти уряд має підготувати вже до наступної, осінньої сесії Верховної Ради.

Їх розробляють тривалий час, тут важливо не припуститися помилок. Урядовцям треба розробити такі законопроекти, що не тільки враховували б позитивний міжнародний досвід, але й насамперед розвіювали б необґрунтовані страхи людей, які зараз проживають на

тимчасово окупованих територіях, про те, яким чином зміниться їхнє життя після деокупації.

І ось саме в цьому аспекті варто, на мою думку, скористатися концептуальними напрацюваннями міжнародних експертів і практиків. Бо всі конфлікти відрізняються один від одного, а страхи та переживання людей про своє постконфліктне майбутнє майже однакові в усьому світі. Тож сьогодні у міжнародному праві вже кристалізовані чотири основні компоненти концепції перехідного правосуддя:

1. Винні мають бути притягнені до відповідальності. І саме в цьому ключі повинен реалізовуватися механізм амністії. Тобто, з одного боку, злочинці мають бути покарані. Але, з іншого – мають бути амністовані люди, які вимушено залишилися на тимчасово окупованих територіях, які не брали до рук зброї, не здійснювали злочини проти людяності, воєнні злочини чи злочини, пов'язані з сексуальним насильством.

2. Жертви конфлікту мають отримати відшкодування завданої їм шкоди: чи це буде матеріальна компенсація, чи моральна сатисфакція, чи відновлення порушених прав. Частково ця компонента сьогодні вже реалізується на урядовому рівні: маю на увазі компенсацію по 300 тис. грн за зруйноване житло. Також ми у Верховній Раді плануємо закріпити це положення на законодавчому рівні і вже зареєстрували законопроект, пов'язаний із майновими збитками людей, які постраждали внаслідок міжнародного збройного конфлікту. Відшкодування шкоди передбачає також і відновлення базових соціальних, економічних і освітніх прав людей.

3. Люди мають право знати правду. Ми всі маємо чітко розуміти, яким чином відбувався конфлікт з історичного погляду, якими були його дійсні причини та які злочини були скоєні під час війни.

Дуже важливим для реалізації такої компоненти перехідного правосуддя є створення державної системи моніторингу та документування порушень прав людини, міжнародного гуманітарного права та інших порушень, вчинених під час збройної агресії Російської Федерації. Сьогодні робочою

ідеєю є створення центру документування при МінТОТ. Але сфера застосування такого центру – значно ширша, ніж власне моніторинг і документування злочинів. Він фактично має стати основою для вироблення наскрізної політики реінтеграції. Бо реінтеграція стосується практично всіх сфер людської життєдіяльності: це соціальна, економічна, освітня реінтеграція, це реінтеграція інфраструктури тощо. Тому й завдання цього центру мають бути не лише галузевими, а насамперед функціональними.

4. Суспільство має отримати гарантії неповторення конфлікту. Тому в законопроектах необхідно закласти інституційні механізми, які унеможливуватимуть поновлення військового конфлікту. Зокрема, це стосується міжнародних документів, які мають бути підписані в подальшому між Україною та Російською Федерацією. Також поряд із міжнародними аспектами на національному рівні треба унеможливити нові прояви сепаратизму. Тому в законодавстві теж маємо закласти механізми взаємоузгодження інтересів сторін.

Звісно, ці чотири компоненти системи перехідного правосуддя є своєрідним «архітектурним каркасом» розбудови постконфліктного миру в Україні. Але така конструкція – наразі єдиний міжнародно випробуваний алгоритм, що допоміг багатьом країнам врегулювати міжнародні збройні конфлікти та знову почати мирне життя. Тому я сподіваюся, що в урядових законопроектах будуть враховані найкращі кейси застосування правосуддя перехідного періоду, й Україна стане ще одним позитивним прикладом того, як можна перейти від розірваності та збройного протистояння до цілісності й миру (https://censor.net/ru/blogs/3272950/yakim_ma_buti_pravosuddya_perehdnogo_perodu_dlya_ukrani). – 2021. – 23.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Олександр Чабаненко, директор Програми Право Українського інституту майбутнього, адвокат

Щодо законопроектів про політико-правові рішення та про заборону на зупинення санкцій РНБО

У зв'язку з оприлюдненням проєктів законів про фактичну заборону зупинення в судах дії накладених РНБО санкцій (“Законопроект щодо санкцій РНБО”) та про право Президента України звільняти для обмінів затриманих та підсудних осіб (“Законопроект про політико-правове рішення”), необхідно висловити наступні основні зауваження.

По Законопроекту щодо санкцій РНБО.

Однією з основних новел вказаного законопроекта є наступна: “Оскарження до суду рішень, прийнятих Радою національної безпеки і оборони України відповідно до цього Закону, не зупиняє застосування передбачених ними санкцій”.

Як відомо, рішення РНБО вводяться в дію відповідним указом Президента України.

Справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Президента України, відповідно до чинного законодавства, розглядаються Верховним Судом.

При цьому, забезпечення позову шляхом зупинення актів Президента України чинним законодавством не допускається.

Враховуючи вказане, викликає питання необхідність введення нової норми, яка, по суті, дублює вже встановлені законом правила та обмеження.

По Законопроекту про політико-правове рішення

Вказаним законопроектом пропонується: запровадити норму, відповідно до якої “давність не застосовується у разі вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину на тимчасово окупованій території України”;

ввести новелу, відповідно до якої “Президент України може ухвалювати політико-правове рішення як винятковий кримінально-правовий захід” а саме, звільняти затриманих або підсудних осіб для обміну.

Щодо першої пропозиції необхідно відмітити її явно дискримінаційний та, відповідно, незаконний, неконституційний, характер.

Адже, фактично, при можливій однорівневій суспільній небезпеці вчинених правопорушень

(наприклад, вбивства) пропонуються різні умови притягнення до кримінальної відповідальності (аж до звільнення від кримінальної відповідальності за давністю за вбивство на неокупованій території) виключно за географічною ознакою скоєння правопорушення.

Чи відрізняються за суспільною небезпекою та негативними наслідками ті ж вбивства проросійськими бойовиками на окупованих та неокупованих територіях? Вочевидь, питання риторичне.

Щодо другої пропозиції, необхідно відмітити, що повноваження Президента України визначені виключно і обмежено в Конституції України.

В Конституції України відсутні повноваження Президента щодо ухвалення політико-правового рішення як виняткового кримінально-правового заходу. Таким чином, пропонується неконституційне розширення повноважень Президента України.

Крім того, фактично пропонується запровадити дублювання вже існуючого правового механізму – помилування. Як ми знаємо, помилування – акт Президента України, за яким певна особа (чи кілька осіб) повністю або частково звільняється від відповідальності або покарання (незалежно від тяжкості злочину скоєного ними).

При цьому, як запропонована новела, так і існуючий механізм не вирішують питання правового статусу осіб, які, будучи під слідством або в очікуванні вироку суду, передаються Україною за наших полонених. Адже фактично вони є особами, які переховуються від органів влади.

Крім того, викликає питання норма новели щодо того, що обмін через політико-правове рішення може бути застосований виключно до громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах захищали незалежність і територіальну цілісність України. Це питання є надто важливим враховуючи факт того, що деякі добровольчі підрозділи, в силу невизначеності державою їхнього правового статусу, і до сих пір підпадають під ознаки незаконних збройних формувань.

Враховуючи вказане, при підтримці необхідності вирішення правовим шляхом питань як накладання санкцій з боку РНБО, так і щодо правового статусу осіб, що передаються за наших полонених, говорити про підтримку запропонованих у вказаних законопроектах шляхів вирішення вказаних питань неможливо (https://censor.net/ru/blogs/3274382/schodo_zakonoproektv_pro_poltikopravov_rshennya_ta_pro_zaboronu_na_zupinennya_sanktsyi_rnbo). – 2021. – 01.07).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Віталій Кулик, політолог, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства

Хто вбив Конституцію і що з цим робити?

28 червня в Україні святкують 25-ту річницю ухвалення Верховною Радою Конституції. Для мене це сумна дата, з якою я давно не вітаю своїх колег та френдів.

Здавалося б, День Конституції має бути моїм професійним святом. Колись я був заступником керівника головного управління конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента за двох президентів та працював в Конституційні Асамблеї. Але я не можу вітати з Днем того, що не працює, і що не є законом прямої дії в цій державі.

В 2016 році я написав невеликий блог з цього приводу, за що отримав шквал критики охорантелів режиму. Головним їх аргументом було те, що Конституцію треба “просто виконувати, а вона в нас ідеальна”. Мабуть формула “просто виконувати”, “просто не стріляти”, “просто підкорятися поліції, а потім оскаржувати” у нас є популярною мантрою...

Дефіцит конституційної легітимності

Є таке поняття “дефіцит конституційної легітимності”. Це коли Суспільний договір став формальним актом, а його правила не працюють.

Справжнього Суспільного договору в Україні не існувало від оголошення новітньої незалежності. Референдум 1991 року не давав

відповіді на питання, як нам жити разом. Він був формальним актом констатації наявного факту розвалу СРСР.

Важко називати Суспільним договором і Конституцію 1996 року, яку ухвалювали за одну ніч, як компроміс між президентом Леонідом Кучмою та “червоною” більшістю у Верховній Раді. Де тут громадяни? Конституція не виносилася на всеукраїнській референдум, а участь громадянського суспільства в ухваленні Основного Закону було обмежено.

Таким чином, в Україні ніколи не існував правдивий Суспільний договір між громадянами.

Деякі “охранителі” існуючої моделі державності вважають, що в Україні існує “попередній позитивний консенсус на позаправовій основі”.

Іншими словами, ми погодилися, за замовчуванням, жити разом в державі Україна. Ми себе співвідносимо з цією державою і ідентифікуємо себе як українці. І цього для опонентів Конституанти достатньо. Все інше має бути віднесено до компетенції еліт, які повинні домовитися між собою.

Але це жодною мірою не Суспільний договір, а “договорняк” олігархічних груп між собою. Тарас Бебешко визначив його як “клептократичний консенсус”, а Сергій Дацюк вивів формулу “негативний консенсус вузького кола правлячого класу на позаправовій основі”.

В спрощеному варіанті такий “договорняк” виглядає як: “ви даєте нам красти, а ми даємо вам виживати”. Зеленський, схоже, порушив і цей договір. Тепер влада не дає пересічним громадянам красти, вона хоче повернути собі монополію на це.

Ще в 2008 році експерти Національного інституту стратегічних досліджень писали, що відбувається «присвоєння» сфери державного управління офіційними носіями політичної влади, внаслідок чого воно здійснюється, як «приватне володіння» правлячих груп. Виникає своєрідна модель «політичного капіталізму», за якою нагромадження капіталу відбувається шляхом отримання доступу до політичних і адміністративних ресурсів – політичної ренти.

Нажаль, Революція Гідності не змогла знести цю модель, і вона відтворилася за правління Порошенка та Зеленського в ще більш потворних та цинічних формах.

Це коли рішення в країні приймаються не у відповідності до Основного Закону, а згідно до політичної доцільності.

Це коли політики на коліні, за допомогою ножиць і клею, влаштовують переділ повноважень, а потім власності. Відрізають у Конституції одні статті, а потім вклеюють інші. Без участі громадян.

Конституційні дисбаланси України

Геннадій Друзенко пише, що Конституція за 25 років так і не стала символом української держави. Документ, якому повинні довіряти громадяни, має бути щонайменше несуперечливий у собі. Можуть бути одні конституційні норми, можуть бути інші – але погано, коли в тексті викладені положення важко сумісні, які у моїй свідомості викликають когнітивний дисонанс.

Друзенко наводить приклад статті 1 Конституції, де зазначено, що Україна є соціальною державою, це розшифровується щонайменше в чотирьох статтях (47–49, 53), де держава дає гарантії т. зв. економічних прав, які вона забезпечує громадянам. Конституція каже, що кожен має право безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону отримати житло. Для бомжа «доступна плата» – це, напевно, та торба з мотлохом, в якій він носить за собою все своє майно. І це пряма конституційна норма, а безхатько майже напевно громадянин України! Знову ж таки: або не обіцяй, або шукай гроші на виконання обіцянок”.

Якщо Конституція гарантує нам право на безоплатну медичну допомогу чи житло, у випадку відмови держави в реалізації громадянином цього права, чи буде відкрите провадження в частині порушення конституційних прав конкретного громадянина? Відповідь очевидна. Інший приклад – “стаття 17 Конституції говорить, що «захист суверенітету і територіальної цілісності і недоторканності України покладається на Збройні Сили України». Все

правильно, таке формулювання можливе, тут не вказано «виключно». Але в тій же статті маємо іншу норму – що «на території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом». Добробати не були передбачені жодним законом. Замість того, щоб уконституювати територіальну оборону чи народне ополчення, держава залишила добровольців поза конституційним полем”.

І тепер, у випадку зміни політичного режиму чи приходу якогось портнова в ГПУ, існує пряма загроза масового кримінального переслідування добровольців за участь у війні проти російського окупанта.

Ще один красномовній аргумент наводить Богдана Бабич: стаття 5 чинної Конституції, де вказано, що «єдиним джерелом влади і носієм суверенітету в Україні є народ» – не знайшла реалізації в законодавстві, оскільки ця формула розглядається не як правовий, а як політичний постулат. Тобто, нинішня Конституція нагадує велосипед без педалей. Виглядає добре, але їхати важко.

Посилання на ухвалений нещодавно закон про всеукраїнський референдум, як показує історія з відмовою ініціативі Юлії Тимошенко в проведенні референдуму по землі, є недоречним. Цим законом легко маніпулювати, маючи виконавчу владу та контроль над більшістю ЦВК в своїх руках.

У ч.1 ст.38 Конституції України проголошено: «громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами...». Як зазначає Анатолій Селіванов, дефект тексту вказує на те, що за філологічною конструкцією «мають право» повинні встановлюватися відповідні обов’язки, наміри державних органів, принаймні запропонувати залучати громадян до управління державними справами, адже у статті 8 Конституції прямо вказано, всі конституційні норми є нормами прямої дії.

Але ми з вами добре знайомі з практиками “залучення” громадян до “управління державними справами”.

Це “залучення” перетворилося на консультативну фікцію. В Україні спроба посилити учасницькі механізми впливу на

вироблення управлінських рішень, їх ухвалення та контроль за виконанням зіштовхнулася з системним бюрократичним спротивом та деформацією вихідного задуму.

Експерти Конституційної асамблеї в 2012 році, мали мужність визнати, що принцип «народоправства» в чинному Основному Законі не підтверджується механізмами його застосування, оскільки не знайдено доказів безпосередньої участі народу, як політичної нації у реальних формах керівництва країною.

Отже “просто виконувати” Конституції не проходить. Бо те, що пропонують наші охоронителі олігархату “просто виконувати” побудовано навмисно таким чином, що його можна виконати лише в інтересах правлячих верств.

Чому нова Конституція?

Конституційний простір більше не єднає право в Україні. У нас застосовують одноразові закони. Під конкретні вибори, під конкретних людей, під конкретну політичну кон’юнктуру.

Замість того, щоб перепрошити конституційний простір, наші керівники пропонують просто залатати дірки.

Сергій Дацок ще в 2015 році писав, що чинна Конституція у своїй філософії не інноваційна, не унормовує нові соціальні реалії світу, вона не усуває головні проблеми політичної системи (двоїстість виконавчої влади та відсутність реального місцевого самоврядування), вона все ще вміщає пострадянське розуміння прав, не розподіляючи їх на природні, громадянські свободи та соціальні гарантії, вона не містить механізмів громадянського контролю за владою та корпораціями.

Щоб там не говорила Венеціанська комісія і як би її позицію традиційно не перебендювали наші політики, українська Конституція жодного разу за часи незалежності країни не була спрямована на довгу перспективу – вона щоразу була результатом кон’юнктурного політичного компромісу на надзвичайно низькому інтелектуальному рівні його реалізації.

Нинішні спроби змінити Конституцію відбувалися в ситуації зовнішнього управління через Мінські угоди, за відсутності проблематизації наявної політичної системи,

за відсутності стратегічного прогнозу розвитку світу, відсутності широкого громадського обговорення та конкуренції інтелектуальних підходів, анонімності та неpubлічності розробки тексту.

Наші політики з 1996 року так назміювали Конституцію, що сьогодні нам потрібна вже не модернізація Конституції, а нова Конституція – перезаснування державності і прийняття нової редакції Основного Закону. Із новими принципами, з новими правилами співжиття та гармонізації інтересів різних ціннісних груп.

Навіть такі консерватори від юридичної науки, як Анатолій Селіванов, визнають, що Конституцію України 1996 року не можна вважати фінальною крапкою на шляху формування конституціоналізму та реалізації «влади народу» в Україні.

Друзенко стверджує, що середня тривалість життя конституцій, ухвалюваних з часу прийняття американської, становить рівно 19 років. Власне за такий період часу 50% існуючих конституцій втрачають свою чинність.

Основні позиції нової Конституції

– СПІВУПРАВЛІННЯ. Держава (точніше Республіка) має перетворитися на платформу надання сервісів громадян з управління спільним, розподілом ресурсів та оборони. При цьому не обов'язково, щоб такі послуги надавали лише державні агенти.

Співуправління передбачає право громадянина на законодавчу ініціативу. Як зазначає один з провідних філософів республіканізму Квентін Скінер, бути вільним (мати свободу) означає бачити власну волю в законах, які ухвалюються. Не делегувати право ухвалювати закони професійним політикам, а безпосередньо впливати на процес.

Крім того, співуправління – це право обирати собі суддю, шерифа та мати можливість їх відкликати.

На перехідному етапі до справжнього співуправління важливу роль отримають інституції контролю та покарання за порушення умов Суспільного Договору / Конституції. Як казали мудрі батьки-засновники США, державні службовці завжди складають істотну загрозу для справи свободи, і народ повинен

«тримати виродків в ошийнику». Ціною свободи є невсипуща пильність.

Тому варто передбачити повне або часткове позбавлення громадянських прав – за порушення умов Суспільного Договору, щодо публічних осіб, які керують спільним – за порушення Кодексу Честі (на додаток до адміністративної та кримінальної відповідальності).

Співуправління передбачає високий рівень самоорганізації, яка неминуче призведе до скорочення простору «держави – примусу» з його роздутим бюрократичним апаратом, культом некомпетентності, неефективними управлінськими рішеннями і закритістю інституцій.

Також можна погодитися з ідеєю Богдани Бабич, що співуправління не передбачає обов'язкову участь усіх без виключення в ухваленні рішень, виконання громадських обов'язків тощо. Це справа добровільна. Хочеш брати участь в співуправлінні – бери разом із зобов'язаннями. Як бонус отримуєш додаткові права. Не хочеш – теж маєш на це право. Але і бонусу не отримаєш. Наприклад, право балотуватися та обирати.

– СПІВВОЛОДІННЯ. Як зазначав Валентин Ткач, з титульного власника громадяни України можуть стати реальними розпорядниками і споживачами суспільних благ, отриманих від загальнонародної власності. Народ, відчужений від належної йому власності недосконалою системою правових норм, не може повноцінно реалізувати суверенітет країни. Те, що держава – поганий власник, ще не означає, що громадяни повинні залишитися без належної їм власності.

Є безліч способів використати цю власність на благо суспільства без участі держави, але їх треба формалізувати. Для цього має бути проведена кадастрізація та сформовані відкриті реєстри власності і активів, які можна віднести до спільного.

Мова йде не лише про землю, надра, природні ресурси. До спільного, тим чим ми разом можемо володіти і отримувати конкретну вигоду, також входять:

· частини доходів, отриманих в результаті корисного використання майна, що є власністю громадян Республіки на підставі цивільно-

правових угод, також доходів від передачі за плату у володіння окремого майна;

- частини доходів, отриманих від природного і інших видів ренти (оренди) за використання майна громадян Республіки;

- частини доходів, отриманих в зв'язку з застосуванням санкцій при залученні до відповідальності за порушення антимонопольного законодавства;

- застосування санкцій за отримання доходів від застосування санкцій за діяння, що належать до адміністративних правопорушень і злочинів, скоєних з корисливих мотивів (корупційних діянь);

- частини доходів, отриманих в результаті націоналізації майна з підстав визначених законами Республіки;

- частини доходів, отриманих в результаті стягнення боргових зобов'язань за цивільно-правовими угодами, предметом яких було використання майна, що є об'єктом власності громадян Республіки, в порядку виконання судових рішень та ін.

Ми виходимо з того, що вступаючи у новий Суспільний Договір через Конституанту громадяни Республіки закладають основи екосистемного партнерства (партнерства з Природою), а не продовжують хижачьки споживати природні послуги.

Як відповідальний власник та розпорядник спільного майна кожен громадянин Республіки матиме право на отримання своєї Республіканської частки. Це не традиційна форма “базового доходу”, яка повинна замінити виплати по безробіттю (як в деяких країнах). Громадяни отримують цю частку, оскільки беруть участь у справах Республіки, виконують громадянські обов'язки, захищають її, співуправляють.

Це не великі гроші, але їх досить для фізичного виживання. Для гідного життя доведеться працювати все одно. Крім того, Республіканська частка дозволить зняти тягар багатьох соціальних виплат.

– ПОЛЕ ДОВІРИ. Українське суспільство хронічно потерпає від відсутності довіри: до влади, до інституцій, до один одного. Але історія показує, що ми як нація вміємо довіряти.

Справа у тому, що у нас довіра виникає тоді, коли є активна участь і орієнтація на майбутнє.

Владислав Оленченко цілком слушно говорить про необхідність формування серед українців усвідомлення вигод співробітництва, як основного методу побудови відносин між ними, як альтернативи конфлікту.

Нова Конституція має побудувати систему мотивацій до співпраці серед українців, що укріпить довіру один до одного. Ми приймаємо спільні принципи співжиття. Ми різні і маємо право жити по-різному. Ніхто не може свої цінності нав'язувати іншому. Множинність і недомінація створюють базу для усвідомленої співпраці протилежностей.

Постійна взаємодія, включеність у процес співуправління та співволодіння, спрямована у майбутнє, формує поле стійкої довіри.

Не варто недомінацію плутати з толерантністю. Недомінаційний простір має себе захищати від тих, хто сповідує домінацію. Наприклад, від носіїв “русского мира”.

– САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ТА СВОБОДА. Самореалізація – це найвищий рівень свободи людини. Це не потенційна можливість бути вільним, а активна участь у творенні власного майбутнього. У нашому проєкті ІНАВАЦІЙНОЇ КОНСТИТУЦІЇ самореалізація винесена в мету співжиття. Це не просто декларація, оскільки вона розгортає перед нами нові можливості для правового розширення простору прав і свобод.

Ми виходимо з того, що має існувати чітка межа компетенції держави (вичерпний перелік функцій), яка відокремлює її від приватного простору ініціативи людини.

– СУВЕРЕНІТЕТ НАД ВЛАСНИМ МАЙБУТНІМ. Якщо не ми самі сформулюємо власний Суспільний Договір, то нам нав'яжуть правила проживання на цій території ззовні. Це може бути у вигляді периферійного “failed state” під опікою Західних “партнерів” або як колонії Росії – повернення до простору “русского мира”.

І в першому, і в другому випадку знайдуться ті, хто буде почувати себе комфортно в таких умовах. Як намісники нової метрополії вони продовжать нас грабувати. Їм буде добре. А нам, активним громадянам, які хочуть “своєї

правди і сили”, доведеться загинути або емігрувати.

Суспільний Договір з відкритим кодом доступу, ухвалений самими українцями, дозволить демонтувати режим зовнішнього управління та встановити власну міжнародну суб'єктність.

– **ПОЗБАВЛЕННЯ ВІД КРЕДИТНОГО РАБСТВА.** Перезаснування держави відкриває перед нами цікаві можливості в частині перегляду наших кредитних зобов'язань колишніх клептократичних режимів.

У зв'язку з цим показовим є досвід референдуму в Ісландії і відмова громадян цієї країни від боргів, які нарobili злодійкувати чиновники.

Що потрібно для цього зробити? Для початку:

- глибоко вивчити цільове витрачання коштів іноземних кредитів нинішньою державою;

- провести аудит кредитних зобов'язань (як зробили деякі країни, що розвиваються) і переглянути умови їх погашення (іноді суму можна зменшити у декілька разів);

- перекласти відповідальність з виплати деяких боргів на тих, хто ці кредити брав (на той момент вони стануть новими “кримінальними емігрантами”).

Вороги конституанти

По-перше, олігархи та їх обслуга. У них забирається влада та політична рента. Конституанта має більший потенціал, чим фейкові “антиолігархічні закони” від Зеленського, бо знищує основу олігархату, того – з чого вони живуть.

Співволодіння та співуправління, довіра в поєднанні з множинністю та недомінацією не залишають місце для політики у сучасному її брудному та маніпулятивному значенні. У новій системі не залишається простору для популістів та демагогів, для тік-ток-політиків і некомпетентних урядовців. Нова система закладає “пастку від дурня”, яка унеможливує потрапляння у владу “клоунів” та “бариг”.

Тому із таким завзяттям порохоботи, разом із ватою, топили ідею Конституанти. Вони боялися, що “конституційний момент” може

такі виникнути і призвести до справжньої Революції.

По-друге, зовнішні управляючі та їх клієнти. В 2019 році організація Democracy Reporting International (DRI) на замовлення Міністерством закордонних справ Німеччини підготувала доповідь з красномовною назвою **НОВА КОНСТИТУЦІЯ ДЛЯ УКРАЇНИ?** У її висновках вказується, що “аргументи проти абсолютно нової Конституції мають більшу вагу. Вони орієнтуються на цінності конституційної стабільності, враховують небезпеку ослаблення і без того крихкого національного консенсусу, потенціал розробки Конституції за допомогою судової практики Конституційного Суду, а також, у більш загальному плані, той факт, що багато змін можна було би внести і без втручання в текст Конституції... Питання необхідності нової Конституції є, ймовірно, політичним, ніж правовим. Політичну енергію краще було би витратити на реалізацію нагальних реформ в Україні, ніж на новий конституційний процес”.

Експерти DRI відверто зазначають, що “Україна спирається на значну міжнародну підтримку з боку країн і організацій, які прагнуть, зокрема, зменшити державну корупцію в Україні, у тому числі шляхом зміни законодавства і створення нових органів. Багато з цих суб'єктів будуть побоюватися, що нова Конституція послабить правові механізми, спрямовані на боротьбу з корупцією. Можливо, зараз не найкращий час для введення такого потенційного подразника в ці відносини”.

Цікаво, що ця аргументація, майже дослівно, повторювалася і американськими дипломатами в 2014, 2018 та 2019 рр. та нашими “соросятами”, які вбачали в Конституанті загрозу для побудованої ними позаконституційної антикорупційної архітектури.

По-третє, проти нової редакції Конституції виступають в Москві, а також їх посіпаки в Україні. На їх думку, протягнути зміни щодо особливого статусу ОРДЛО можна в чинній редакції Основного Закону, закласти основу де-факто федералізації України. Це можливо зробити через змову основних політичних сил у парламенті, під тиском президента, Росії та колективного Заходу.

300 голосів продажних депутатів, або навіть сфальсифікований референдум на користь такого статусу – це реалістично, якщо зберігається чинна Конституція і чинний порядок внесення в неї змін. Без участі людей, без інклюзивності. Тільки формальні громадські слухання. В 2000 році вийшло ж? Зі змінами щодо децентралізації теж. Так чому не вийде зі статусом ОРДЛО, коли Зеленського прижмуть до стінки? Тому суркови і козаки не радять Києву надто захоплюватися написанням нової Конституції. Стара для капітуляції цілком згодиться.

Конституанта як процес

Починаючи з грудня 2013 року середовище SPILNO.tv та Центр досліджень проблем громадянського суспільства висувають ідею ухвалення нової Конституції України.

Від самого початку ми вважали, що ставка на “професійних конституціоналістів” та “відмова від аматорства” може призвести до того, що у підсумку Україна отримає на виході мертвонароджений документ, який не міститиме суттєвих правових та філософських новел. Така Конституція може бути легальною, але не матиме легітимності і не може претендувати на роль Суспільного договору.

Звичайно, інклюзивність громадянського суспільства в конституційних процес не означає, що «кожна кухарка може керувати державою», але справа написання Конституції не може бути прерогативою виключно юристів.

За всієї поваги до фахових правників – конституціоналістів, Україні потрібні нестандартні інноваційні рішення, які виходять за межі сучасних уявлень про конституційне право. Для цього потрібна політична воля й інтелектуальна сміливість.

В 2018 році вдалося провести десяток форумів Національній Платформі №1 з розробки Суспільного Договору та нової Конституції. Попри скепсис і застереження, які ми публічно висловлювали на адресу Юлії Тимошенко, для нас важливим було те, що вперше вдалося вивести тему Конституанти з політичного маргінесу в ТОП-порядок денний.

19 січня 2019 підписано Меморандум Спільноти Договору, який задекларував основні

принципи та ідеї майбутнього Суспільного договору та Конституції.

В 2019/2020 рр ми разом з колегами з Foundation for Future, розробили Концептуальний проєкт ІнАваційної Конституції України. Під час роботи над цим документом група розробників весь час вимушена була шукати компроміс між минулим і майбутнім. Власне проєкт і має стати перехідною між чинною суспільною, політичною та управлінською системою, принципи життєдіяльності якої закріплені в чинній Конституції України, чинному законодавстві та неформальних правилах (які в цій системі часто переважають формальні), та Конституцією майбутнього, побудованою на принципах та намірах, які зазначені нижче в перспективних положеннях.

Інаваційній – тому що інакша. Інакша від тієї, яка є, і від тих проєктів, які розроблялись і розробляються в Україні та є в публічному доступі. Інакша навіть від конституцій інших країн, які розроблялись переважно в 19 та 20 століттях. Людство з тих часів дуже змінилось і буде змінюватись ще швидше, тому потребує нового, ІНАКШОГО погляду на принципи формування та функціонування суспільства і влади. Взагалі поняття «влада», яка здійснюється через примус, застаріло, і на його заміну вже приходять «управління» та «співуправління» – громадами, спільнотами та країнами.

Але і цей проєкт є лише однією з ітерацій підготовки до Конституанти.

Республіка мислилася нами, як продукт домовляння не в статичці, як щось досягли і все, а в динаміці, як перманентний процес. Пріоритет договірного права, розширення простору приватного і зменшення регламентацій – це все елементи процесу постійного домовляння.

Наталя Глоба в статті “Про оферту та акцепт” зазначила, що автори проєкту ІнАваційної Конституції України пропонують не конкретний проєкт майбутнього, а спосіб його побудови. Це принципово інша оферта, ніж все, що пропонувалося в минулому. Мор, Маркс, Кропоткін, Норт пропонували конкретні проєкти, які не вказували спосіб їх досягнення. Слабкість і утопічність такої

оферти – в неможливості точного передбачення параметрів майбутнього, в його сингулярності. Майбутнє приходить, і сильно відрізняється від передбаченого, часто, в гірший бік.

Суть нової оферти – пропозиція взяти компас у вигляді Нового Суспільного Договору, стати на дорогу і почати йти, весь час звіряючись з компасом. Ми не знаємо, як буде виглядати наш новий світ, але у нас є шанс зробити його кращим.

Принцип множинності передбачає композицію різних моделей на будь-якому з рівнів еволюції. Це означає, що перевірка на сумісність, критеріальна оцінка роботи системи повинні проводитися на кожній ітерації...”

Сам текст Конституції чи Суспільного Договору (над яким ми зараз працюємо) не може бути кінцевою метою домовляння. Процес творення Договору важливіший за сам документ під назвою “Суспільний Договір”.

Створення тексту і процес розбудови інфраструктури домовляння – паралельні явища. Текст, який покладе початок Конституанти, не є підсумком домовляння, а лише “точкою входу” громадянина в процес.

На думку Володимира Лупація, “перспективи актуалізації права на «первинну установчу владу» та поява «замовника» на інноваційну Конституцію напряду залежить від появи та інституалізації критичної маси суб’єктів «позитивної свободи». Попри системну кризу державних інститутів, українське суспільство діє в автономному від держави режимі та продукує колосальний потік соціальної енергії та соціальної активності. Активно формуються носії нових практик у сфері економічної та соціальної самоорганізації в Україні. Відбувається структурізація суб’єктів «позитивної свободи» та носіїв соціальних ініціатив та інновацій в Україні.

Умовно, можна виділити низку сфер, які перетворились для українців де-факто в «школу неформальної демократії». Якщо скористатись метафорою З. Баумана, то можна сказати, що українська «пливка новочасність» – це сплетіння «соціальних потоків», занурюючись в які, громадяни набувають досвіду соціальної та громадської ініціативи, творять нові форми

самоорганізації та інноваційно налаштовані соціальні середовища”.

Це і є тканина Договору як процесу. Чим більше середовищ усвідомлюватиме банкрутство нинішньої політико-правової моделі, дисфункціональність Конституції 1996 року, тим ближчою буде Конституанта.

Коли це станеться? Залежить від нас. Можемо йти еволюційно, а можемо і революційно. Нинішня влада все робить для того, щоб ми обрали другий спосіб (<https://www.youtube.com/watch?v=JLLmFeRSbAY&list=PLfg5Qh vPbaPxx6DC4pY5fXg8E0UV5SI4j&index=1>). – 2021.– 30.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Галина Янченко, народна депутатка, заступниця голови Антикорупційного комітету ВРУ, заступниця голови фракції Слуга народу

АРМА перестане рейдерити інвесторів. Лишився ще крок!

Реформа АРМА – тема, над якою я працюю вже півтора роки. Цей державний орган був заснований на виконання плану заходів безвізу з ЄС, за прикладом схожих органів в країнах Європи. Однак, в українському варіанті щось пішло не так. На жаль, Агентство з питань розшуку і управління активами вже давно перетворилось на «державного рейдера», який відлякує від України нових інвесторів. З такою роботою АРМА, власність будь-якої людини або компанії перебуває під постійною загрозою бути «віджатим». виправити це покликаний законопроект №5141.

Схема рейдерства

забрали землю, яку «Ашан» купив за 200 млн грн для будівництва найбільшого в регіоні ТРЦ. АРМА продала її за 5% від вартості.

Інвестпроект вартістю 6 млрд – зірвано, через що Одещина не отримала 1300 нових робочих місць, а місцеві і державні бюджети щорічно втрачають 150 млн гривень податків, які міг сплачувати ритейлер після реалізації проекту.

Або ж нещодавня історія, коли АРМА замість зберігання передала 400 тисяч доларів невідомо якій особі за підробним рішенням суду, навіть не перевіривши його. Це стало причиною для обшуків в Нацагентстві з боку ДБР.

Чи для цього створювалось Національне агентство з менеджменту активів? Ми маємо знищити можливості для таких корупційних маніпуляцій на законодавчому рівні.

Законопроект про реформу АРМА

Днями Верховна Рада дала оцінку роботі АРМА, віддавши 314 голосів за ініційований мною законопроект №5141. Його співавтором став кожен шостий народний депутат. Насправді, його ухвалення – це відповідь парламенту на боротьбу з рейдерством, «віджимом власності» бізнесу та тотальними зловживаннями в АРМА.

Він покликаний навести порядок в АРМА і реформувати саму систему управління арештованими активами. виправити помилки законодавства, які не готовий визнавати громадський сектор, який раніше активно приймав участь у прийнятті законодавства про АРМА у 2015 році.

Ключові норми законопроекту №5141 включають:

- заборону продажу активів Агентством до вироку суду;
- уточнення процедури зберігання та управління майном, яку сьогодні АРМА трактує на власний розсуд;
- можливість власникам активів самостійно подати належно завірене рішення суду щодо скасування арешту для повернення майна законним власникам.

Ці норми підтримують не лише адвокатські об'єднання та суддівський корпус, з якими мені довелося спілкуватись за останні роки, а й більшість інвестиційної спільноти. Вони чекають на його ухвалення.

Для того, щоб більше не було «стрьомних» продажів активів АРМА за 5% від вартості або сумнівних переводів довірених Агентству грошей за підробним рішенням суду. Щоб рейдери викинули зі свого жаргону вислів «зайти через АРМА», який сьогодні, на жаль, існує.

Сподіваюсь, що після прийняття законопроекту в цілому, такі факти як

рейдерство та свавілля, принаймні з боку АРМА, зникне як явище. А цей державний орган почне виконувати функцію, для якої він створювався – управляти майном корупціонерів. І більше не наважиться чіпати легальний бізнес та пересічних громадян.

Попереду ще друге читання. Тож боротьба триває! (https://censor.net/ru/blogs/3274591/arma_perestane_reyideriti_nvestorv_lishivysya_sche_krok). – 2021. – 01.07).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Микола Мельник, директор аналітичної групи «Левіафан»

Моряки і податки

Верховна Рада України проголосувала в основному і в цілому проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 51 Кодексу торговельного мореплавства України щодо вимог до кваліфікації членів екіпажу», суть якого у скасуванні екзаменів, для перепідтвердження кваліфікації.

Більшість депутатів, які підтримали даний законопроект радісно оголосили, що з корупцією в морській галузі покінчено, і тепер їх (моряків) чекає рай, а не життя.

З належним мені скепсисом, я на відміну від народних обранців все ж читаю законопроекти, тож із сумом повідомляю, що навряд чи цей закон перемаже корупцію в сфері підготовки і переатестації моряків, але він однозначно зменшить корупційну складову.

Якщо просто почитати текст законопроекту, то стає зрозумілим, що від іспиту на перепідтвердження звільняться лише ті моряки, які зможуть підтвердити свій стаж, і за наступних вимог:

- 1) придатності особи для роботи на суднах за станом здоров'я;
- 2) наявності чинних свідоцтв про схвалену обов'язкову підготовку, необхідну для диплому, що підтверджується;
- 3) наявності підтвердженого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику на морському та річковому транспорті

стажу роботи на суднах з виконанням при цьому функцій, що відповідають диплому, що підтверджується, на строк не менше загалом дванадцяти місяців з попередніх п'яти років, або сумарно трьох місяців з попередніх шести місяців перед повторним підтвердженням диплому, або вважаються еквівалентними, стажу роботи на судні, який вимагається абзацом першим пункту третього частини п'ятої статті 51 КТМ України, або успішного закінчення схваленого курсу або курсів підготовки, або завершення підтвердженого стажу роботи на судні з виконанням при цьому функцій, відповідних наявному диплому, протягом не менше трьох місяців на понадштатній посаді чи на посаді командного складу, нижчій за ту, яка передбачена дійсним наявним дипломом, безпосередньо перед зайняттям посади, для якої цей диплом є дійсним.

І тут важливим моментом є підтвердження «робочого стажу». Почнемо із того, що визначення «робочий стаж» не існує, є стаж «трудоий» і «страховий». Припустимо, що в законопроекті йдеться про трудовий стаж. Відповідно до чинного законодавства трудовий стаж підтверджується записами в трудовій книжці, а якщо їх немає:

довідками з посиланнями на відповідні накази про прийняття на роботу та звільнення з роботи;

особовими рахунками і відомостям про нарахування заробітної плати;

посвідченнями, характеристиками, письмовими трудовими договорами і угодами з відмітками про їх виконання та іншими документами, які містять відомості про періоди роботи;

Всіх моряків, які працюють в Україні, такі умови влаштовують. Вони всі офіційно оформлені, чесно платять податки, і мають відповідні записи у своїх трудових книжках.

Ті ж моряки, які працюють під прапорами іноземних країн (так звані «підпрапорники»), змушені будуть показувати контракти, або рахунки, що навряд чи їм сподобається. А ті «підпрапорники», які ходять на суднах країн, що не мають з Україною угоди про уникнення подвійного оподаткування (напр. Панама)

змушені будуть обирати сплатити податки чи піти на екзамен, і щось мені підказує, що екзамен переможе.

Тож, я можу лише привітати ініціативу держави, яка не тільки зменшує, хоча й не ліквідує корупційну складову в сфері переатестації українських моряків, але й змусить окрему категорію моряків нарешті відчутти себе громадянами своєї країни і сплатити податки (https://censor.net/ru/blogs/3275288/moryaki_podatki). – 2021. – 06.07).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Олександр Сивокозов, заступник голови Асоціації приватних виконавців України

Прийняття законопроекту №5660 – це запуск проєвропейської реформи примусового виконання в Україні

Наша країна має одну хронічну хворобу – розпочинаючи будь-яку реформу, не доводить її до логічного завершення. Так трапилось і з реформою примусового виконання рішень. У 2016 році було прийнято закон «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень», який запускував реформу, зокрема, запроваджував інститут приватних виконавців, хоч і з суттєво обмеженими повноваженнями. Але, на жаль, реформа вийшла половинчастою, оскільки з багатьох сторін лунали застереження, що ми отримаємо узаконених колекторів та рейдерів. З тих пір пройшло більше 4 років. Застереження виявилися хибними. Приватні виконавці не стали колекторами, а, навпаки, за цей час продемонстрували свою ефективність, бажання працювати на країну та бути вірними партнерами держави у війні з катастрофічним рівнем невиконання судових рішень в Україні. Ви лише усвідомте: на сьогодні з кожних 100 гривень боргу в середньому повертається лише 4 гривні! Такий відсоток виконання рішень – вирок державі, хрест на її інвестиційній привабливості, економічному зростанні та повна зневіра до судової гілки влади.

Але сьогодні ми маємо історичний шанс виправити незавершену та половинчасту

реформу 2016 року у сфері виконання судових рішень та надати прискорення сфері примусового виконання рішень.

На днях народні депутати будуть розглядати законопроект № 5660 «Про примусове виконання рішень». У ньому комплексно враховано найкращі європейські практики та сучасний цифровізований підхід до виконавчого провадження, враховано інтереси усіх його сторін. Цей законопроект – результат півторарічної праці авторського колективу у складі представників АПВУ, національних та міжнародних експертів, зокрема, Проекту ЄС «Право – Justice», а згодом і робочої групи при Комітеті Верховної Ради з питань правової політики, яку очолював народний депутат Валерій Божик.

Без перебільшення, для української системи примусового виконання рішень законопроект №5660 – дійсно революційний документ, який відповідає реаліям сьогодення та вирішує більшість наявних проблем у сфері виконавчого провадження. До того ж, дана законодавча ініціатива повністю відповідає вимогам ЄС по «макрофіну»!

Законопроект № 5660 створює передумови для запуску в Україні проєвропейської реформи сфери примусового виконання рішень. Він фактично уніфікує професії приватного та державного виконавця, надаючи для Мін'юсту законодавче підґрунтя для подальшого ефективного реформування державної виконавчої служби. Законопроект передбачає розширення повноважень помічників приватних виконавців, що дозволить зробити діяльність офісу виконавця значно продуктивнішою та більш ефективно організувати робочий процес. Запроваджується інститут єдиного виконавчого провадження за одним виконавчим документом, завдяки чому усуваються проблема множинних арештів щодо одного боржника та складнощі з виключенням його з реєстру боржників. Передбачено можливість автоматичного завершення виконавчого провадження (при сплаті боржником через застосунок «Дія» 10 мін. зарплат) і автоматичне зняття арештів та виключення з реєстру боржників.

Згідно законопроекту №5660, виконавче провадження буде вестися в електронній формі, тобто всі документи у АСВП будуть вважатися оригіналами, а роздруковані з АСВП – паперовими копіями електронних документів, що прибере стоси паперу в офісі кожного виконавця та остаточно вирішить проблему зберігання та передачі в архів матеріалів провадження.

Законопроект вводить нові механізми самоврядування у спільноті приватних виконавців. Всі без виключення члени АПВУ отримають право голосу на всеукраїнських з'їздах, що зробить систему самоврядування більш демократичною, прозорою, а прийняті рішення більш легітимними.

Переконаний, що прийняття та імплементація законопроекту №5660 якісно зрушить ситуацію з виконанням судових рішень в Україні, поверне в економіку близько 800 млрд.грн. та значно покращить інвестиційний клімат. А кожний громадянин буде впевнений, що прийняте судом рішення на його користь обов'язково буде виконано.

Саме тому я звертаюся до народних депутатів і закликаю їх підтримати та проголосувати у першому читанні законопроект 5660!

Україні як ніколи потрібна якісна і повноцінна реформа виконання судових рішень! (https://censor.net/ru/blogs/3275133/priyinyattya_zakonoproktu_5660_tse_zapusk_provropeyisko_reformi_primusovogo_vikonannya_v_ukran). – 2021. – 05.07.

Блог на сайті «Освіта.ua»

Про автора: Олег Охредько, експерт, аналітик Центру громадянської освіти «Альменда».

Дітям з ТОТ відмовляють у вступі за спрощеною системою, і вони зневірються у обіцянках держави

Дуже часто слова політиків розбігаються із виконанням обіцянок. Або тлумаченням цих слів, особливо, якщо це слова високопосадової особи. Ось так відбулося і з однією обіцянкою Президента України В. Зеленського щодо

вступу дітей з тимчасово окупованих територій до закладів вищої освіти. Як говорять, що промовляли одне, а вийшло як завжди, але розпочнемо з початку...

У червні 2020 року Президент України заявив, що діти з окупованих територій «матимуть можливість вступити до всіх вишів України, а не за обмеженим окремим списком».

І дійсно, слово не розійшлося із ділом, 3 липня 2020 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо особливостей вступу до закладів вищої освіти осіб з тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Донецької та Луганської областей», відповідно до якого був змінений абзац третій частини третьої статті 44 Закону України «Про вищу освіту», який зазначав: «Для осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія окремих районів Донецької та Луганської областей, територія населених пунктів на лінії зіткнення, тимчасово окупована територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, які отримали документ про повну загальну середню освіту, прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється у межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти України».

Вже 10 липня 2020 року на сайті Офіційного представництва Президента України була розміщена інформація, що «вони зможуть вступити до будь-якого закладу вищої освіти».

Інформацію щодо ініціативи Президента України продублювали більшість ЗМІ України: «Зміни передбачатимуть, що діти з цих територій матимуть змогу вступати до закладів вищої освіти України без складання зовнішнього незалежного оцінювання та матимуть можливість вступити до всіх вишів України, а не за обмеженим окремим списком, як це відбувається зараз» (Освіта.UA); «Зокрема, вони зможуть вступити до будь-якого закладу вищої освіти за квотою, розмір якої визначає Міністерство освіти і науки України» (Zaxid.net); «Цей закон розширює права вступу до закладів вищої освіти абітурієнтів з тимчасово окупованих територій Криму, Донбасу та населених пунктів, що перебувають на лінії

зіткнення. Зокрема, вони зможуть вступити до будь-якого закладу вищої освіти за квотою, розмір якої визначає Міністерство освіти і науки» (Лівий берег).

Зверніть увагу на виділене жирним шрифтом слова «до будь-якого закладу вищої освіти», у подальшому тексті це буде дуже важливо.

Отже, які ж заклади вважаються закладами вищої освіти?

Тут дуже легко, адже у Ст. 28 Закону України «Про вищу освіту» визначає що «В Україні діють заклади вищої освіти таких типів: 1) університет; 2) академія, інститут; 3) коледж».

Виникає наступне питання: «А скільки ж цих закладів вищої освіти?»

І знов таки легка відповідь: Державна служба статистики України на сторінці «Зклади вищої освіти» інформує, що у 2019 – 2020 навчальному році в Україні (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях) було 619 закладів вищої освіти (281 університетів, академій, інститутів і 338 коледжів, технікумів, училищ).

А зараз найцікавіше. У 2021 році Міністерство освіти і науки України поширює інформацію, що дітям з тимчасово окупованих територій для вступу за спрощеною системою можна обирати заклади вищої освіти, на базі яких створені Освітні центри «Крим – Україна» чи «Донбас – Україна».

Так, наприклад, Покрокова інструкція вступникам з тимчасово окупованих територій – 2021 рік, яка знаходиться на сайті Міністерства освіти і науки України (Головна – Жителям Донбасу та Криму – Вступникам – Покрокова інструкція вступникам з тимчасово окупованих територій – 2021 рік) пропонує: «1. Оберіть ОЦ «Донбас-Україна» або «Крим-Україна» (перелік, адреса, контакти та графік роботи розміщено на сайтах Міністерства освіти і науки України,...)».

Зрозуміло, відправляємося на сторінку з переліком Освітніх центрів на сайті МОН і бачимо перелік ... з 214 закладів вищої освіти. Але ж всього в Україні їх 619. Можливо, МОН врахувало тільки академії, університети

та інститути? Але знову ні. В монівському списку 182 заклади вищої освіти (раніше III – IV ступенів) – академій, університетів та інститутів, яких всього за інформацією Держстату України 281 заклад. А інші – це коледжі та технікуми.

От і виходить, що бажали як краще, а вийшло як завжди. Це було б не так прикро, якби це не відображалось на дітях з тимчасово окупованих територій, яким відмовляють у вступі за спрощеною системою і які зневірюються у обіцянках держави (<https://osvita.ua/blogs/82960/>). – 2021. – 01.07).

Блог на сайті «Zaxid.net»

Про автора: Любомир Зубач, заступник міського голови Львова з містобудування, депутат Львівської облради, фракція «Самопоміч»

Очікувана реформа містобудування подарує нам міста-гетто

У Верховній Раді зареєстровано два законопроекти, які принесуть суттєві зміни у сфері містобудування. І хотів би сказати, що ці зміни будуть добрими й корисними. Але на жаль, добре буде лише забудовникам.

Бо ж місцева влада втратить і ті кілька важелів впливу й контролю, що мала. У підсумку – гарні шанси отримати фактично безконтрольну забудову. З сьогоднішніми темпами будівництва прогноую, що вже за кілька років наші міста почнуть впевнено перетворюватись на гетто, де не буде можливості подбати про бодай мінімальну соціальну інфраструктуру чи озеленення.

Мова про законопроекти №5655 та №5656.

Усі ми вже чули, що це «перемога на шляху реформування містобудівної сфери», бо ці документи передбачають повну діджиталізацію усіх процесів у будівництві. Але це лише яскрава обгортка і цукерка всередині зовсім не така смачна, як нам рекламують. Пропоную поглянути, які конкретно зміни нас можуть чекати.

А їх є більш ніж достатньо. Тільки один законопроект №5655 пропонує внесення

змін до понад 20 законів України та шести кодексів України – Земельного, Цивільного, Господарського кодексу, Господарського процесуального, Цивільного процесуального і Кодексу адміністративного судочинства.

«Влада розводить руками»

Уявіть ситуацію. По сусідству з вашим помешканням почали зводити будинок. Забудовник обіцяв чотири поверхи, але якось так гарно пішло і збудував усі 16. На ваші зауваження бодай пояснити, що відбувається, забудовник традиційно не реагує. Куди ви підете? У міську раду, звісно. А там що? А там – розводять руками. Бо ж нове законодавство передбачає: у компетенції міст залишиться тільки самочинне будівництво. Тобто коли нема жодного дозвільного документа. Коли ж будівельна компанія має документи на 4 поверхи, а побудували 16 – це відхилення від проекту. І це, шановні, будуть контролювати вже приватні компанії.

Які саме – питання наступне. Бо, зважаючи на зміни, які пропонують згадані законопроекти, такі компанії зможе створити під себе кожен більш-менш серйозний забудовник.

Тобто своя компанія будує і своя ж компанія контролює. Нонсенс, але це є в пропонованих змінах.

А тепер повертаючись до несподіваних 16 поверхів, які вирости під вашими вікнами. Втомлені безрезультатними перемовинами із забудовником, ви разом із вашими сусідами точно підете під стіни міської ради: «Ну бо ж місто мусить щось зробити, ми ж за вас голосували». А місто за всього бажання не зможе.

І що порадите – всім їхати під Верховну Раду, яка це проголосує?

Нотаріуси замість місцевих інспекцій ДАБК

І не кажіть мені, що будівельного лобі не існує. Бо ж як інакше пояснити те, що законодавець всіяко спростив бюрократичні процедури, які існують на думку забудовників. Натомість до аргументів міст – залишити контроль у сфері будівництва за містами – залишився глухий.

Навіть більше – тепер забудовники мають широкий вибір. Для міст, на жаль, вибору нема,

тільки обмежені – я би сказав, суттєві врізани – повноваження.

Якщо дотепер місто принаймні на етапі намірів могло певним чином впливати на забудовників, коригуючи їхні наміри та скеровуючи у вигідне для громади русло, то після реформування будь-які втручання стануть неможливими. І стосується це не лише початкового етапу проектування, а й інспекції державного архітектурно-будівельного контролю.

Про приватні компанії, що контролюватимуть будівництво, вже розказав. Але і це ще не все. Окрім приватників, у нас у сфері містобудування з'являться нові дійові особи – нотаріуси. І це, як на мене, повний треш.

У якій частині виринають ці нові персонажі?

Зараз є обов'язковими дозволи на початок будівельних робіт. І видають їх місцеві інспекції ДАБК. При цьому перевіряючи документи на відповідність проекту.

За новими ж змінами – дозволів не буде потрібно. Будуть лише декларації про будівництво. І їх прийматимуть або ДАБК, або нотаріуси. При цьому жодних перевірок на відповідність.

Фактично, виходить, що забудовник хоче будувати – забудовник іде до будь-якого нотаріуса, той ставить «пташку» в реєстрі, бере гроші за послугу – і забудовник може будувати.

Містобудівних умов як документа не буде

Не буде також такого документа, як містобудівні умови і обмеження, який би чітко фіксував, що і як має бути за конкретною адресою забудови.

Отож, за змінами, які пропонують, обмеження щодо параметрів об'єктів будівництва мають міститися в публічному доступі та надаватись у формі витягу з містобудівного кадастру. Це буде щось на зразок отримання інформації про те, наприклад, яка гранична висота будинку може бути в тому чи іншому районі міста. І от що цікаво – така норма дає велике поле для маніпуляцій. Поясню чому.

Містобудівна документація передбачає розташування достатньо широкого кола об'єктів в одній зоні. Зокрема, зона Ж-1 передбачає переважно садибну забудову, але дозволяє

багатоквартирні будинки до 4-х поверхів, зона Ж-2 (малоповерхова забудова) передбачає переважно багатоквартирну малоповерхову забудову до 4-х поверхів, але допускає будувати багатоповерхівки до 6-ти поверхів; зона Ж-3, переважним видом забудови якої є багатоповерхові житлові будинки 5-10 поверхів, допускає будівництво будинків баштового типу 12-16 поверхів; зона Г-2 передбачена в основному для розташування громадських центрів та об'єктів, але водночас тут можливі будівлі змішаного використання з квартирами, які переважно перетворюються на багатоквартирні будинки з громадськими об'єктами лише на нижніх поверхах. Цю зону дуже любляють забудовники, оскільки вона не передбачає граничних параметрів щодо висоти.

А тепер знову ж таки спрогнозуємо ситуацію. Містобудівних умов та обмежень як документу не існує. Що робить забудовник, щоб почати проектування і подальше будівництво? Він просто отримує інформацію про те, що, наприклад в зоні Ж-1, яка є садибною, можна будувати багатоквартирні 4-поверхові будинки, бо ж вказується граничний параметр, а в зоні Г-2 взагалі таких параметрів нема, тому будемо хоч «Хілтон», хоч два «Хілтони».

Тобто раніше міста могли балансувати між очікуваним забудовниками і потрібним громаді. Тепер же нові норми законодавства дадуть можливість забудовникам будувати місто по максимуму, використовуючи гранично допустимі максимальні показники. І не сумнівайтесь, вони цим скористаються.

І якщо заглянути далі в майбутнє, то за кілька років у містах ми отримаємо гетто – масштаби такого майбутнього будівництва навіть зараз ще важко собі уявити.

Забудьте про соціальну інфраструктуру

Треба зняти рожеві окуляри і визнати: забудовники не будуть дотримуватись принципів гармонійного розвитку середовища. Скасування інвестиційного внеску цього року – це перший крок у цьому напрямку.

Скажу більше, на місцевому рівні стимулювати будівельні компанії долучитись, наприклад, до розбудови соціальної інфраструктури, теж надзвичайно важко.

Так, на останньому засіданні сесії Львівської міськради Департамент містобудування виступив з певною ініціативою – зобов'язати забудовників, які претендують на землю у Львові, долучитися і допомогти місту разом покращити комфортне проживання мешканців.

Що конкретно пропонували? У проєктах ухвал, які передбачають нове багатоквартирне житлове будівництво, додати певні пункти. А саме мова про публічні консультації з громадськістю, обов'язковий аналіз містобудівної ситуації у відповідному мікрорайоні:

чи достатньо в районі забудови шкільні дитсадки, інших об'єктів соціальної інфраструктури;

чи витримають майбутнє навантаження дороги і паркінги;

що із зеленими зонами.

І вже за результатами такої ґрунтовної оцінки виконавчі органи міської ради мали б підготувати пріоритетні заходи запобігання негативним наслідкам багатоквартирного будівництва і, що важливо, рекомендувати забудовникам долучитися, зокрема і фінансово, до розбудови міської інфраструктури.

Наголошу, йшлося тільки про аналіз ситуації і рекомендації долучитись. Ніхто нікого ні до чого не зобов'язував.

Але прогнозовано, такої ініціативи у сесійному залі не підтримали. Депутати мали застереження, що бізнесу через такі вимоги буде некомфортно. Мовляв, аналіз того, чи достатньо в районі майбутньої забудови місць у школах, може затягнутися. А забудовники чекати не можуть.

І що в підсумку ми всі отримаємо?

Вибір забудовником будь-якого об'єкта для будівництва (переважно це буде житло), з гранично допустимими параметрами (переважно це будуть висотки);

Початок будівельних робіт буде оформлятися у повідомному порядку, в тому числі через приватних нотаріусів;

Контроль за будівництвом буде здійснюватися «приватними інспекціями», які, прогножую, постворюють самі будівельні компанії;

Введення об'єкта в експлуатацію буде здійснюватися теж автоматично без перевірки

на відповідність державним будівельним нормам (друзі, а як щодо безпеки? А якщо збудований в такий спосіб будинок просто завалиться?..)

Місто і громаду, як ми бачимо, з процесу виключили. І це ще не всі зміни, які заховали в законопроєктах. Так виглядає, що це тільки початок (https://zaxid.net/ochikuvana_reforma_mistobuduvannya_podaruye_nam_mista_getto_n1521690). – 2021. – 01.07).

Блог на сайті «Zaxid.net»

Про автора: Юрій Холод, заступник голови Львівської обласної ради

Парламент зробив перший крок до реформи містобудівної галузі. Що зміниться?

Сьогодні Верховна Рада України зробила важливий крок до реформування містобудівної галузі – у першому читанні 309 голосами депутати підтримали законопроєкт №5655 про ДАБІ.

Галузь містобудування є однією з ключових в економіці України. 2019 року у нас побудували понад 11 млн м² житла, а 2020 – 5,75 млн м². Спад, можливо, стався через кризу, пов'язану з коронавірусом, однак в наступні роки темпи точно знову зростуть.

Динамічний розвиток галузі тягне за собою і низку проблем:

відсутність комплексного планування забудови з боку державних органів та органів місцевого самоврядування,

надмірну забудову територій,

велику кількість самочинного будівництва, перевищення висоти і поверховості об'єктів.

Зрозуміло, що реформа містобудівної галузі назріла давно. І проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери містобудівної діяльності» є лише першим етапом реформи. Наступний – внесення змін до Кримінального Кодексу України та Кодексу про адміністративні правопорушення щодо посилення персональної відповідальності за правопорушення у сфері містобудівної діяльності.

Що якісно нового пропонує цей законопроект і як виглядатиме галузь, якщо його приймуть?

Функції нагляду та контролю чітко розмежують. Нагляд залишиться за Мінрегіоном, а контроль здійснюватиме Державна інспекція архітектури та містобудування України (ДІАМ), виконавчі органи сільських, селищних, міських рад та уповноважені особи з містобудівного контролю. Важливо, що функції контролю за будівництвом залишаться в громадах.

Новизною є застосування принципу альтернативності вибору, за яким замовник будівництва щодо низки категорій об'єктів зможе сам обрати орган містобудівного контролю.

Перевірку проектної документації на будівництво об'єкта, її відповідність формату, логічність та достовірність буде здійснювати електронна система, тож суб'єктивний людський фактор буде зведений до мінімуму.

Додатково перевірятимуть відповідність намірів забудови цільовому призначенню земельної ділянки; наявність/відсутність у об'єкта статусу пам'ятки культурної спадщини або щойно виявленого об'єкта культурної спадщини. Тобто надалі забудовникам буде значно важче по-своєму «реконструювати» будівлі, які є пам'ятками архітектури.

Передбачені чіткі підстави для відмови у введенні об'єкта в експлуатацію. Наприклад, будинок, в якому не дотримана максимальна висота чи поверховість, не може бути введений в експлуатацію.

Новий закон повинен вирішити і проблему забудови доріг. Тепер розташування будь-яких об'єктів, будівель, споруд або їх частин у межах «червоних ліній» вулиці не допускається, крім підземних будівель та споруд.

Врегульовано також порядок призначення позапланових перевірок за заявою громадян. І рішення про перевірку чи відмову у ній формуватиме е-система, щоб, знову ж таки, звести до мінімуму суб'єктивний людський фактор.

Цікавою новелою законопроекту є запровадження громадського контролю за будівництвом. Для цього при виконавчих органах сільських, селищних, міських рад з питань містобудівного контролю утворюються групи позаштатних (громадських) інспекторів.

Зрозуміло, що, крім, позитивів, є також низка недопрацювань, які, сподіваюся, будуть усунуті між першим і другим читанням законопроекту. На мою думку, ризик є, наприклад, у проведенні автоматичної державної реєстрації права власності без державного реєстратора, що може негативно позначитися на захисті прав інших фізичних та юридичних осіб, а також сприяти рейдерству.

Але вже зараз можна сказати, що чітко прописані процедури і широке застосування електронних реєстрів та систем сприятимуть зменшенню корупції у цій галузі, створять кращі умови для розвитку будівництва і підвищать інвестиційну привабливість нашої країни (https://zaxid.net/parlament_zrobiv_pershiy_krok_do_reformi_mistobudivnoyi_galuzi_shho_zminitsya_n1521706). – 2021. – 01.07).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Андрій Боровик, виконавчий директор Transparency International Ukraine

Верховна Рада хоче знищити управління арештованими активами

30 червня парламент ухвалив у першому читанні законопроект 5141 щодо змін у роботі Агентства з розшуку та менеджменту активів (АРМА). Підтриманий народними депутатами документ блокуватиме її діяльність в управлінні окремими арештованими активами та перетворить Агентство на «камеру схову» для арештованого майна.

Крім того, законопроект суперечить міжнародним зобов'язанням України щодо менеджменту арештованих активів. Адже створення ефективного органу з менеджменту арештованих активів було одним із основних критеріїв виконання Україною Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС.

Основні небезпеки законопроекту 5141:

1. Законопроект забороняє реалізацію арештованих активів.

Ця зміна знищує частину повноважень АРМА. Відсутність можливості для реалізації

зробить неможливим управління окремими активами, а також збереження їхньої економічної вартості.

Медичні маски, мобільні телефони, транспортні засоби – це приклади активів, що вже передавалися АРМА, та якими неможливо управляти через передачу управителю. Але всі ці активи потребують зберігання, охорони та іншого.

2. Документ створює прогалини та невизначеності в законодавстві.

На сьогодні профільне законодавство передбачає два шляхи управління арештованим майном: через передачу управителю для управління та через реалізацію. Запропоновані зміни передбачають «інший спосіб, окрім передачі в управління та реалізацію». Проте у законопроекті не вказано жодних інших шляхів управління, крім названих.

Ця зміна дасть можливість окремим суддям передавати АРМА активи для управління в інший спосіб, що буде неможливо виконати, адже такого функціоналу АРМА просто не має.

3. АРМА будуть передавати лише вкрай дорогі активи.

Пропонується передавати Агентству активи вартістю понад 1 млн грн. Таким чином коштовні речі з офіційною вартістю менше цієї суми в управління АРМА передавати не будуть, що прямо суперечить самій ідеї створення такої інституції.

Водночас законодавством не передбачено можливість витрачання Агентством грошей на управління активами. Тому лишається відкритим питання, чий коштом це буде відбуватися.

Вказані вище норми законопроекту передбачають лише обмеження функціоналу АРМА, без врахування судової практики, досвіду роботи Агентства та його іноземних аналогів. І при цьому жодних реально позитивних змін законопроект не вносить.

Ми в Transparency International Ukraine закликаємо Верховну Раду усунути всі вказані небезпеки законопроекту, та внести в нього необхідні правки (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/borovyk/60dc9b07074dd/>). – 2021. – 30.06).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Володимир Фесенко, політолог, керівник Центру політичного аналізу «Пента»

Важный шаг в реформировании архитектурно-строительной отрасли

1 июля Верховная Рада утвердила законопроект N5655, направленный на реформирование архитектурно-строительной отрасли. О значении этого законопроекта я писал некоторое время назад (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/fesenko/60d3775c815f8/>). На фоне таких резонансных документов как «законопроект об олигархах» или налоговый законопроект N5600 это решение прошло почти незаметно. Поэтому не случайно я тогда написал о «незаметных полях борьбы с коррупцией». Но на самом деле этот законопроект открывает дорогу для значимой антикоррупционной реформы в отрасли, которая считается одной из наиболее коррумпированных. Одновременно это и дальнейшее развитие реформы децентрализации (в сфере градостроения).

За законопроект N5655 проголосовало более 300 депутатов (конституционное большинство), в том числе 226 депутатов парламентской фракции партии «Слуга народа», а также представители большей части депутатских фракций и групп. Это говорит об определенном парламентском консенсусе в этом вопросе, и о понимании общественной значимости реформы архитектурно-строительной отрасли. Наверное символично, что законопроект N5655 был проголосован в один день с «законопроектом об олигархах». В разных формах это движение в одном направлении – в противодействии коррупции и влиянию олигархов (в том числе в строительной отрасли).

Принятие законопроекта N5655 стало личной политической победой для министра Чернышова. Ему удалось менее чем за полгода сдвинуть с мёртвой точки проблему, которая годами мешала развитию и модернизации архитектурно-строительной отрасли. Причем отмечу гибкую и, как оказалось, очень эффективную тактику продвижения этого

законопроекта через Верховную Раду. В его подготовке на платформе профильного ведомства (министерства по развитию громад и территорий) приняли участие народные депутаты Украины, профильный комитет Верховной Рады, Конфедерация строителей Украины, Офис простых решений, Ассоциация городов Украины, застройщики и представители рынка. Тот факт, что соавторами законопроекта стала большая группа народных депутатов существенно облегчило его прохождение и принятие.

Утверждение в парламенте законопроекта N5655 позволит комплексно реформировать всю сферу градостроительства, которая в итоге станет более прозрачной и менее коррумпированной. Будут введены электронные квалификационные подписи всех участников строительного процесса: заказчика генпроектировщика, инженера градостроительного контроля и т.д... Все они персонально будут отвечать за то, что проект реализован в рамках законодательства. После подписания происходит автоматическая регистрация документов о принятии объекта в эксплуатацию.

Также отмечу, что возрастает роль и ответственность местных громад за градостроительный контроль. В результате реализации реформы органы местного самоуправления будут обязаны контролировать все строительные процессы на территориях своих общин. Они будут выявлять объекты самовольной застройки и реагировать, вплоть до решения по сносу «нахалстроев». Органы местного самоуправления будут также обязаны принять все законные меры к соответствующему наказанию всех участников незаконных действий – вплоть до лишения права на профессиональную деятельность в этой сфере.

Принятый законопроект предполагает окончательную ликвидацию скандальной и коррумпированной Государственной архитектурно-строительной инспекции. Вместо нее создается новый институт – Государственная инспекция архитектуры и градостроительства. Может показаться, что речь идет лишь о смене названия и некоторой организационной перестройке. На самом деле все гораздо существеннее, предполагается изменение и модернизация функций градостроительного контроля, их децентрализации и большая прозрачность (через создание Единой электронной системы в сфере строительства). Диджитализация градостроительного контроля это еще и его модернизация с использованием современных информационных технологий.

Важным направлением реформы архитектурно-строительной отрасли является усиление борьбы с коррупцией в этой сфере. В этой связи отмечу Договоренность о сотрудничестве между Министерством по развитию громад и территорий, НАБУ и Государственной инспекцией архитектуры и градостроительства, которая зафиксирована в рамках Меморандума «О проверке сотрудников на добропорядочность». В частности, речь идет о том, что НАБУ поможет (через процедуры антикоррупционной проверки) в проведении конкурсов по отбору кандидатов на должности государственных служащих и работников Государственной инспекции архитектуры и градостроительства.

Что ж, законодатели зажгли «зеленый свет» для реформы архитектурно-строительной отрасли. Теперь дело за ее практической реализацией (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/fesenko/60e08352664b3/>). – 2021. – 03.07).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 12 (217) 2021**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
А. Бергелська, Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 21.07.2021.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,37.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net